Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 268. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 31-го ГРУДНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, DECEMBER 31, 1953. No. 268. VOL. LXI.

АЙЗЕНГАВЕР ПІДТРИМУЄ ЗАГРОЖЕНІ БЕЗРОБІТТЯМ ОКРУГИ ДЕРЖАВНИМИ ЗАМОВЛЕННЯМИ

ПРЕЗИДЕНТОВЕ ЗАРЯДЖЕННЯ ВИКЛИКАЛО НЕВДОВОЛЕННЯ В ПІВДЕННИХ СТЕЙТАХ, ЯКІ ТВЕРДЯТЬ, ЩО УРЯД ПОВИНЕН БОРОТИСЯ З БЕЗРОБІТТЯМ ІНШИМИ ЗАСОБАМИ, А НЕ ШТУЧНИМ ПЕРЕМІЩЕННЯМ ПРОМИСЛУ

Огеста, Джорджія. — Секретар Білого Дому Джеймс С. Гагерті повідомив про те, що президент Айзенгавер видав зарядження, щоб усі державні замовлення, зв'язані з обороною країни, скеровувати до тих промислових округ, яким загрожує безробіття, щоб тим способом втримати високий стан затруднення. Подібні заходи роблено вже давніше, але це відбувалося тільки спорадично, тепер це має діятися систематично. Ці зарядження президента вислано до секретаря оборони, голови Комісії Атомової Енергії, і до Адміністрації Загальної Служби. Президент заявив, що директор Уряду Оборонної Мобілізації зарядив, щоб державні замовлення давати фабрикам, які находяться в околицях, де збільшується безробіття. Одночасно президент повідомив, що існує зарядження, щоб звільняти від податків ті підприємства, які вкладають свій капітал в інвестиції в тих околицях, де високе число безробітних. „Я вповні погоджуюся з цими зарядженнями, заявив президент Айзенгавер, і я високо оцінюю ваш крок, коли ви повідомите про мій погляд усіх заінтересованих урядовців. Я прошу директора оборонної мобілізації, щоб надсилав мені періодичні звіти про наслідки цього нового зарядження". Одночасно з цим повідомленням про зарядження президента, політичні кола гадають, що представники південних стейтів будуть невдоволені з цього нового зарядження уряду, бо воно виходить на користь північно-східним стейтам, стейтам так званої Нової Англії, і внаслідок цього будуть покривджені меншопромислові стейти на півдні ЗДА. Внаслідок цього зарядження південні сенатори й конгресмени Демократичної партії, які досі підтримували уряд президента Айзенгавера, зможуть перейти до опозиції, обороняючи інтереси своїх стейтів. Зарядження президента відновлює господарську ривалізацію Півдня з Північчю. Головно демократичні сенатори з Джорджії В. Ф. Джордж і Ричард Б. Рассел, які мають великий вплив в Сенаті, можуть зміною свого становища наробити багато клопотів урядові під час нової сесії Конгресу. Сенатор Джордж заявив, що він не погоджується з новим зарядженням президента. „Було б краще, заявив цей сенатор, щоб уряд безпосередньо допомагав околицям, загроженим безробіттям, а не порушував усю господарку держави". Сенатор Мейбенк назвав зарядження Айзенгавера „жорстоким". Він сказав, що Айзенгавер „іґнорує" Конгрес, видаючи це зарядження, щоб давати привілеї на державні замовлення тільки деяким стейтам, та щоб звільняти від податків ті підприємства, які вкладають свій капітал в околицях, що загрожені безробіттям.

Окрема комісія президента має не допустити до страйку залізничників

Вашингтон. — Президент Айзенгавер іменував окрему комісію, яка має зайнятися спором залізничників із власниками залізничих ліній та тим способом не допустити до страйку одного мільйона залізничників. Залізничники голосували великою більшістю за тим, щоб почати страйк і тим способом здобути більші вплати підприємців на лікування та інші видатки, получені з їхнім добробутом. Ціль цього кроку президента — це „заморозити" на 60 днів умови праці залізничників, та шукати порозуміння між підприємцями й робітниками. Погрожують страйком працівники, що належать до 15 робітничих спілок, і які працюють на залізницях, але не займають такої праці, що пов'язана з керуванням поїздів.

ФБІ арештувало одного з найбільших злочинців

Ню Йорк, Н. Й. — Важко озброєні агенти Федерального Бюра Інвестиґацій арештували в Сентрал Ісліп на Лонґ Айленді одного із тих 10 злочинців, за якими найбільше шукали, — 46-літнього Чарлза Е. Джансона. Аґентам удалося так зручно застукати Джансона в його кімнаті, що злочинець не мав часу сягнути по зброю. — Джансонове прізвище й знімка були опубліковані на листі 10 найбільш пошукуваних злочинців. Сусід дому, в якому жив Джансон, пізнав його на основі опублікованої поліцією знимки. Цей злочинець здавна відомий поліції. Останній його злочин стався в квітні 1952 року, коли він з іншими злочинцями пограбував бандита, який пограбував був банк в Ліксвіллі в Північній Каролайні. Всі Джансонові помічники давно заарештовані й засуджені, а самого Джансона вдалося щотільки тепер арештувати.

В АМЕРИЦІ

● **Слізний газ** відігнав бандитів, які розламували касу станиці МекКівера-Шевроле в місті Ґриніч, у стейті Коннектикат. Бандити порушили проховану скриньку, в якій знаходився слізний газ, і втекли, залишивши своє злодійське приладдя.

● **Проф. Філіп Тефт** із Бравн університету, знавець робітничих справ, заявив, що підприємці більше завинили в тому, що комуністи пролізли до фабрик, ніж робітничі спілки. Промисловці противилися організації робітничих спілок, які вже давно очищають свої ряди від комуністів.

● **Десять місяців тому Сенат** одностайно прийняв рішення, перевірити льояльність 1,800 урядників, які працюють у Сенаті, але цієї провірки не переведено й досі з тих причин, що немає на це окремих фондів, не можна користуватися картотеками ФБІ без окремого дозволу президента і тому, що багато сенаторів не заінтересовані цією справою.

● **Департамент оборони** повідомляє, що в одностроях американської армії перебувало в листопаді 1953 року 3,455,954, чоловіків і жінок — на 229,000 менше від квітня 1952 року, коли те число становило 3,655,354.

● **Економісти**, підприємці і фахівці в справах праці заявили, що заробітні платні ґарантовані на цілий рік наперед не можуть заступити забезпечення на випадок безробіття. Робітничі організації повинні змагати до того, щоб осягнути стійкість у продукції, яка забезпечить постійну працю робітникам.

● **Рада Ветеранів** Закордонних Воєн у Брукліні хоче подарувати безплатний квиток на летунську подорож до Москви Говардові Фастові, якщо він зречеться американського громадянства. Недавно радіо повідомило, що Фаст дістав мирову нагороду Сталіна.

ЕКОНОМІЧНА РАДА ДОПОМАГАЄ ПРЕЗИДЕНТОВІ В ПІДГОТОВІ ПОСЛАННЯ

Президент Двайт Д. Айзенгавер (сидить зправа), що перебуває в „Малому Білому Домі" Огеста, Джорджія, запросив членів своєї Економічної Ради, щоб допомогли йому приготовити господарську частину його послання про стан Унії, яке він має виголосити при відкритті нової сесії Конґресу. На фото, разом з президентом, показані (від ліва): голова Ради Економічних Дорадників д-р Артур Ф. Бирнс, господарський дорадник президента Ґебрієл Гоґ та дорики Кевин МекКен і Чарлз Мур.

Президент про господарку країни

Вашингтон. — Директор державних довгів і заступник секретаря скарбу В. Рандолф Бурджес заявив на зборах Американського Економічного Товариства, що господарська політика уряду президента Айзенгавера змагає до того, щоб господарка країни не йшла надто вперед, ані нагло не попадала в депресію. Він сказав, що уряд старається осягнути стійкість народної господарки при допомозі своєї грошової політики, і то не тільки при державних видатках, але хоче також впливати на приватні підприємства тим способом, що впливає на обіг гроша країни. Маючи на увазі те, що позначилася незначна знижка в продукції, яка може тривати і в 1954 році, уряд не хоче допустити до наглих скоків у господарці, ані вгору, ані вниз, і робить це при допомозі того, що старається про те, щоб, гроші були „дорогі". Цю саму думку висловив президент Айзенгавер у листі до голови Американського Економічного Товариства проф. Калвіна В. Гувера. „Ми мусимо дбати про те, писав президент, щоб всі наші господарські ресурси були краще використані, щоб вдоволити потреби населення, що так швидко зростає". Далі президент писав про те, що його уряд покликав до життя раду економічних дорадників — яка складається з найкращих фахівців країни. Д-р Гувер заявив, що саме приватне суперництво тепер вже не вистачає, бо в гру входять такі чинники, як фармери і робітничі організації.

Новий президент Філіппін перейняв урядування

Маніля. — В середу 30 грудня нововибраний президент Філіппін, Рамон Маґсайсай вступив в урядування, як третій президент цієї країни від часу її новітньої незалежности. У своїй промові під час офіційної інавґурації новий президент заповів зворот у політиці уряду в напрямку підвищування добробуту населення і взагалі респектування потреб найширших мас народу. „Закон про права має бути для мене і моєї адміністрації законом про обов'язки". У закордонній політиці Маґсайсай потвердив вірність тісній співпраці з Об'єднаними Націями і в одному місці згадав про зберігання обов'язків, які випливають з пакту взаємної допомоги з З'єдиненими Державами. В інавґураційній параді взяли участь 10,000 запрошених гостей, а непроглядні маси народу заповнили вулиці, якими їхав у відкритому авті новий президент із попереднім президентом Квіріном. Між членами американської делеґації були шеф об'єднаних американських військових штабів адм. Радфорд, заступник державного секретаря Волтер Робертсон, генерал Свінґ, що у другій світовій війні, як командувач 6 армії визволяв Філіппіни від японців, і ін.

Домагаються 50,000 долярів викупу за викрадену дівчину

Торонто, Канада. — Батько викраденої ще 6 грудня 17-річної секретарки Маріон Мек Довелл одержав листа з домаганням 50,000 долярів викупу за викрадену доньку. Злочинці пишуть у листі, що Маріон живе і здорова, та домагаються, щоб батько дівчини дав оголошення до часопису, що погоджується дати викуп. Але хоч батько дав таке оголошення до вказаного часопису, п'ять днів тому, то ще й досі не має дальшої вістки про долю доньки. Поліція відмовляється виявити, чи цей новий лист з домаганням викупу — дійсний, чи тільки черговий жарт тих людей, що докучають родині Довелла. — 6 грудня замаскований озброєний чоловік змусив Маріон висісти з авта та їхати з ним, після чого від неї не було жадної вістки.

Обвинувачують Шавлдерса в кривоприсязі

Кензас Сіті. — Ляйтенанта поліції Луїса Шавлдерса, який арештував був убивника 6-річного сина мільйонера Боббі Ґрінліза, обвинувачують у кривоприсязі, і доручили йому акт обвинувачення, закликаючи його перед суд присяжних. Кривоприсяги допустився Шавлдерс тому, що він зізнав був перед судом, що віддав усі гроші, які знайшов у вбивника Голла, а тепер виявилося, що це неправда. Шавлдерса залишили на волі за кавцією 10 тисяч долярів. Карл Остен Голл і його полюбовниця Бонні Геді зізнали, що всі гроші були при Голлі і поліція забрала коло 592,000 долярів, коли арештувала вбивника дитини. Шавлдерс доставив на поліцію тільки 292 тис. долярів, а 300,000 долярів викупу ще й досі не знайдено. За зізнаннями,

Вилсон про оборону

Вашингтон. — Секретар оборони Чарлз Е. Вилсон заявив у піврічному звіті президентові Айзенгаверові, що ЗДА ще довгі роки мусять утримувати свою оборонну силу на високому рівні, і тому не можна буде значно зменшити видатки на цю ціль. Американський нарід, казав Вилсон, мусить призвичаїтися до того, що його сини ще довго мусять служити в війську і що це їхній обов'язок під час цих років світового напруження. Вилсон нічого не сказав про проєкт зниження бюджету на військову оборону, яке плянується в 1955 фінансовому році. Він твердив, що оборонні сили в половині 1953 року були на найвищому рівні в повоєнних роках, і що вони були найкращою обороною перед ворожою агресією. Але він одночасно заявив, що ці оборонні тягарі не сміють зруйнувати господарку країни, і тому треба знайти пункт, де лежала б рівновага між видатками на оборону і господарською силою держави. — Треба одночасно дбати про достатню оборонну силу держави без підкопування здорової господарки ЗДА.

ПЛЯН КОНТРОЛІ АТОМОВОЇ ЗБРОЇ ПОСТАВЛЯТЬ ЗДА НА ПЕРШЕ МІСЦЕ

Вашингтон. — Уряд З'єдинених Держав пробуватиме ще перед Берлінською конференцією нав'язати з Совєтами переговори про плян атомової контролі, що його запропонував був президент Айзенгавер у своїй промові перед ОН, — заявив державний секретар Дж. Ф. Доллес на останній пресовій конференції у Вашингтоні. Америка,— сказав він, задумала використати для цього зустріч з совєтськими представниками на Берлінській конференції вже 4 січня 1954 р., як це спершу плянувалось, але Совєти просили пересунути термін конференції на 25 січня. Дж. Ф. Доллес висловив невдоволення з приводу відложення конференції, але, очевидно, ствердив, що для переведення конференції треба приявности всіх її учасників, отже треба пристосуватись до терміну, який всім відповідав би. Доллес звернув увагу, що Совєти прив'язують більшу вагу до кожного слова в політичних заявах, як це роблять американці. Істотна різниця в проєкті президента Айзенгавера з давнішими проєктами полягає в тому, що президент рекомендував ступневе підпорядковування продукції атомової зброї та її запасів міжнародній контролі, а Совєти пропонують відразу проголосити генеральну заборону. — Державний секретар заявив, що тепер це є справою Совєтів пояснити, як вони уявляють собі пов'язання загальної заборони вживати атомову зброю з контролею над нею. На запит, чи ця справа буде предметом таємних нарад в комісії для справ роззброєння в ОН, чи безпосередніх розмов, Доллес відповів, що — як виходить з останньої совєтської ноти, Совєти воліють переговорювати безпосередньо і ЗДА будуть старатися зробити це якнайскорше. Щодо самої конференції 4 міністрів закордонних справ, то англійський уряд вже прийняв формальну постанову про згоду на термін 25 січня, як також про згоду на те, щоб високі комісари в Німеччині визначили будинок, де мають відбуватися наради. Репрезентанти ЗДА, Англії і Франції спільно виготовляють відповідь Совєтам, яка, здається, буде коротка і проста.

У сателітських державах зростає безробіття

Відень. — Хоча комуністи твердять, що в „царстві соціялізму" за комуністичної системи безробіття неможливе, бо держава дає працю всім громадянам, проте практика комунізму відбігає від його теорії. У Чехословаччині й на Мадярщині щораз яскравіші прояви безробіття. Мадярський уряд спершу видав заклик до фабричних робітників переноситися на село, ніби для збільшування хліборобської продукції, як того вимагає загальна совєтська лінія. Коли це не допомогло, уряд почав масово звільняти робітників, не з уваги на потреби сільського господарства, а наслідком браку праці по фабриках. Посуха в літніх місяцях вплинула на зменшення продукції електричної енергії, бракує теж постійно вугілля і інших сировин. Те саме явище помітне в Чехословаччині. В обох цих країнах важкий промисел не всилі працювати „за пляном" і тому гасло „більше масла — менше гармат" не є гаслом свідомо-політичним, а вимушеним, щоб приховати труднощі промислу.

ВІТЕР ПРИСПІШИВ „ЖНИВА" ЦИТРИН І ПОМАРАНЧ

Сильний вітер в районі Лос Анджеліс в Каліфорнії позривав з дерев тисячі тон цитрин і помаранч, завдаючи місцевому господарству великих втрат.

АМЕРИКА ЗНОВУ ПЕРЕСТЕРІГАЄ ЧЕРВОНИХ

ДЕРЖ. СЕКРЕТАР ДОЛЛЕС ВИЯСНЮЄ ОСТАННІ ПОСТАНОВИ ПРЕЗ. АЙЗЕНГАВЕРА В СПРАВІ ВІДКЛИКАННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ДИВІЗІЙ З КОРЕЇ

Вашингтон.—З'єдинені Держави перестерегли большевиків перед фальшивим пояснюванням рішення ЗДА відкликати дві американські дивізії з Кореї додому. Зробив це державний секретар Дж. Ф. Доллес на останній пресовій конференції у Вашингтоні. Він підкреслив з притиском, що відкликання двох дивізій не зменшує істотної збройної сили ЗДА на Далекому Сході і не означає найменшої зміни в американській політиці. ЗДА — мовляв надалі респектуватимуть свої обіцянки і зобов'язання щодо зберігання миру на Далекому Сході і карання аґресорів. Відкликання піхотних дивізій стоїть у зв'язку з покладенням більшого натиску у новій військовій тактиці і стратегії на летунські та морські сили і на можливість кращого оперування військовими силами на всьому світовому фронті проти комунізму, відповідно до потреби. Ця політика наказує вибирати самому місце і зброю, де треба зустріти агресора, а не триматися цупко місця аґресії і способу, яким ворог переводив її. Державний секретар звернув ще увагу на те, що безпосередньо перед підписанням перемир'я збройні сили альянтів в Кореї були поважно збільшені, і що це збільшення їх більш-менш відповідає силі двох дивізій, що їх тепер відкликується. В усякому разі, постанова президента зменшити на 2 дивізії наземне американське військо в Кореї у найменшій мірі не означає зменшення почуття відповідальности на далекосхідньому терені та послаблення практичної здібности нести цю відповідальність. З причин відкликання американських дивізій, що їх державний секретар не назвав, у вашингтонських політичних колах вказується ще на дві обставини: 1) ощадності у військовому бюджеті і 2) бажання заманіфестувати перед світом і самою Кореєю, що ЗДА не погоджуються з постійними погрозами південно-корейського президента Синґмана Рі відновити воєнні дії і маршувати на північ. Америка, мовляв, хоче миру і відновить війну тільки тоді, коли розпочнуть її самі комуністи. Проте заява державного секретаря Дж. Ф. Доллеса підкреслила вірність принципам американської політики на Далекому Сході й розвіяла острах щодо послаблення військової сили альянтів на тому загроженому комуністами терені.

Не буде миру в Кореї — каже Синґман Рі

Токіо. — Невдача дотеперішніх розмов про підготову мирової конференції в справі Кореї, — це остаточне розбиття всяких переговорів з комуністами, — сказав південно-корейський президент Синґман Рі у своєму Різдвяному зверненні до корейського народу. Він переконаний, що мирової конференції в справі Кореї взагалі не буде, бо комуністи її не бажають. Як довго, мовляв, на території північної Кореї стоїть мільйонова армія китайців, не може бути мови про будь-який мир ані будь-який успіх мирових переговорів. Комуністи ніколи не підуть на ніякі уступки за зеленим столом. Єдина можливість примусити їх поступитися, — це сила зброї. Синґман Рі вірить, що вже в недовгому часі комуністи зазнають вирішальної поразки в Азії. Він передбачає повстання проти комуністів мільйонів китайців, які підтримають національний китайський уряд і допоможуть йому відзискати владу на китайському суходолі. Синґман Рі промовляв до всього корейського народу, отже також до північних корейців, висловлюючи їм співчуття за терпіння під комуністичним режимом і обіцяючи недалеке визволення. Синґман Рі вперше висловив теж зрозуміння і вибачливість для тих корейців, які в минулому часі прилучились були до комуністичного руху спротиву в боротьбі проти японської окупації. Але від того часу корейці переконалися, що комуністичний тоталітаризм є найгіршою формою терору і що тому треба поборювати його так само рішуче, як поборювалось японських окупантів.

Юґославські комуністи переборщують

Беґрад. — Офіційний орган панівної в Юґославії комуністичної партії „Борба" картає партійний апарат, який мобілізує „нарід" для маніфестації льояльности до уряду і проявлювання ентузіязму до урядової політики за те, що, мовляв, вияви того захоплення йдуть задалеко. Як на конкретний приклад, „Борба" вказує на масові маніфестації за піддержування урядової політики в справі Трієсту, які відбулися минулого місяця. Як виявляється з тієї статті юґославської офіційної газети, сам уряд Юґославії не був дуже вдоволений із „спонтанности" тодішніх маніфестацій, бо маніфестанти, мовляв, викрикували гасла, які не зовсім покривалися з заявами офіційних чинників та промовами урядових осіб. — Слухачі, повчає „Борба", мають спершу слухати і плескати тільки тоді, коли щось їм сподобається, а не випереджати промовців і захоплюватися тим, чого вони не говорять.

В СВІТІ

● Чільний англійський політичний письменник, капітан Еван Джон Сімпсон, який під час другої світової війни був впродовж 4 років старшиною англійської розвідки в Єгипті, Палестині, Сирії і Ірані, згинув таємничою смертю: його знайшли вбитого недалеко його фарми в Англії, а поруч лежала рушниця.

● **Одного** з південно-корейських політичних діячів, Шін Ґіюнґ-шіка, засудили в Сеулі на 7 років за те, що він вліті цього року на одному зібранні закликав іти слідами „великого лідера Кім Іль-Сунґа" (комуністичного диктатора в Північній Кореї). Він боронився тим, що, мовляв, це йому „необережно вихопилось".

● **Жанет Джаґан**, дружину колишнього прем'єра у Британській Ґвіяні, що його англійці скинули з уряду за прокомуністичні тенденції, засуджено на 140 дол. кари, або 3 місяці в'язниці за ведення нелеґальних політичних зборів під покришкою релігійних зібрань.

● Філіппінський президент Квіріно, останнім своїм актом перед передачею урядування своєму наступникові Маґсайсай, звільнив з в'язниці 52-ох японських воєнних злочинців, що були свого часу засуджені на смерть, між ними одного генерала й одного адмірала. Японська преса вбачає у цьому поправу взаємин двох країн.

● **Між жидами й арабами** з Йорданії далі нема спокою. Недалеко містечка Кібія, що набуло сумного розголосу в усьому світі наслідком збройного нападу жидів, при чому ця справа опинилась була перед ОН, — тепер араби вбили одного жидівського вояка. Жидівський уряд закидає Йорданії злу волю в справі такої догоди, яка виключала б прикордонні „інциденти".

● **Між Москвою** і столицею Китаю Пейпінґом почне курсувати від січня 1954 люксусовий поїзд з охолоджуванням повітрям улітку, з килимами в коридорах і купе. Між Москвою і Пейпінґом — 3,500 миль (коло 4,700 клм.).

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПЕРСПЕКТИВИ КРУГЛОГО СТОЛА

Напередодні Нового Року публіцисти та спостерігачі міжнародної політики намагаються, на підставі досвіду та своєрідної „законности" в розвитку подій, передбачити бодай найближчу майбутність. З дотеперішніх голосів на ці теми можна прийти до переконання, що більшість цих політичних ворожбитів вважають, що 1954-ий рік буде „роком переговорів". Це виходить теж із кінцеворічної заяви державного секретаря Доллеса, який твердить, що західні великодержави „вганяли" за Совєтським Союзом вздовж мапи Европи і Азії, намагаючись змусити кремлівських володарів до того, щоб вони нарешті засіли при круглому столі і спільно з західніми представниками обговорили можливості міжнародного відпруження. В коментарях до цієї заяви вичувається деякий оптимізм, що, мовляв, тепер вже таки пощастило західнім дипломатам „приперти Кремль до муру" і змусити його до переговорів. Доказом того мала б бути совєтська згода на конференцію міністрів закордонних справ чотирьох великодержав у Берліні.

Тим часом, ще не висохла фарба на газетах, в яких ці надії висловлювано, як появилося повідомлення про нову совєтську ноту, якою Кремль пропонує відкликати пляновану конференцію в Берліні з 4-го на 25-го січня, або й ще „на пізніше". За причину такої пропозиції подає Москва „необхідність відповідної підготови" до конференції та „конечність вжити заходів для запевнення умов, при яких усі уряди могли б взяти участь в конференції". Цим натякає Кремль на Францію, де новий президент, Рене Коті, щойно 16-го січня має перебрати владу, із звичайним розрахунком, що новому президентові не пощастить впродовж дев'ятьох днів до тої міри впорядкувати урядові справи, щоб виконати совєтську передумову щодо скликання конференції. Очевидно, що тоді конференція буде автоматично відложена знову на „пізніше".

Історія плянованої конференції в Берліні тільки доповнює дотеперішню совєтську тактику „принципово погоджуватись" на переговори і рівночасно ці переговори постійно саботувати. Практика в Кореї може послужити на це клясичним прикладом. Але у Франції Москва має ще й іншу ціль. Стаючи нагло начебто в обороні французької участи в конференції в Берліні, до якої без більшого ентузіязму вже раніше, у випадку пропонованої Черчилом конференції „великих", ставилась Англія, Кремль хоче перехилити на свій бік ще більше французьку публічну опінію і при її допомозі саботувати остаточне завершення наполегливо вимагану Америкою організацію Европейської Оборонної Спільноти, з европейською армією та німецькими дивізіями, як її складовою частиною.

Чи має в таких обставинах будь-які вигляди „погоня" за Кремлем вздовж мапи Европи і Азії на те, щоб змусити його до переговорів при круглому столі? Практика не тільки не виправдує надії західніх політичних ворожбитів на 1954-ий рік, але, навпаки, тільки розвіває ті надії. Москва готова погодитись на конференцію, але виключно на її умовах, що завжди є рівнозначні з моральною і політичною капітуляцією Заходу. Тим часом, за всіми „принциповими" згодами Москви на розмови при круглому столі стоїть виразне бажання виграти на часі, так дуже потрібному для володарів у Кремлі, щоб, з одного боку, дати собі раду з внутрішньою непевністю, яка збільшилася по смерті Сталіна, а з другого — завершити свою воєнну підготову.

Чи здають собі з того справу західні державні мужі? З усією правдоподібністю — так, щонайменше частина з них, і якщо вони все ж таки „вганяють" за Совєтським Союзом та намагаються притягнути його до круглого стола, то роблять це у великій мірі так, як той потапаючий, що хапається навіть за стебелину в надії, що вона може його врятувати. З недавньої заяви президента Айзенгавера перед Об'єднаними Націями в справі міжнародної контролі атомової енергії пробивалась та свідомість, що майбутня війна, без уваги на те, хто здобув би в ній кінцеву перемогу, буде страшною поразкою для світу.

Чому розстріляно Берію?

Дня 24 грудня ц. р. Найвищий Суд СССР повідомив, що „під тягарем пред'явлених доказів оскаржені Л. Берія, В. Меркулов, В. Деканозов, Б. Кобулов, С. Ґоґлідзе, П. Мешик і Л. Влодзімірський покаялись і визнали себе винними в доконанні ряду злочинів супроти держави . . ." Берії та шістьом його співробітникам і особистим друзям суд ухвалив „найвищу міру покарання з конфіскацією особистого майна і позбавленням усіх ранґ і орденів". 23 грудня сімох найвизначніших енкаведистів, як повідомляє совєтське радіо, розстріляно.

Нічого, звичайно, дивного немає в тому, що всі вони визнали себе винними, бо вже кому-кому, як не їм, знати, що в МГБ таки треба визнати себе винним, коли обвинувачують. Також дуже можливо, що й розстріляно їх вже задовго перед початком „судового процесу", якщо це дійство за зачиненими дверима можна назвати судовим процесом.

Верховний Суд СССР закидав Берії та його друзям дуже багато злочинів: державну зраду, організацію антисовєтських груп, доконання терористичних актів проти керівників компартії, зв'язки з чужоземними розвідками. Але як найбільший злочин інкриміновано, зокрема Берії, те, що він хотів роздмухати в Совєтському Союзі національну ворожнечу, зірвати пляни уряду і компартії, скеровані на поліпшення добробуту „широких мас населення", і використати очолюване ним міністерство внутрішніх справ для того, щоб поставити його над компартією і урядом.

Сьогодні ніхто не може сказати з певністю, для чого саме потрібна була Маленкову голова „вірного сталінського соратника" — Лаврентія Берії. На це може бути кілька відповідей.

Новий диктатор Маленков, як кожний диктатор, що свою владу може утримувати лише терором, фізичною ліквідацією міністра внутрішніх справ СССР — цього найбільшого постраху для всього населення Совєтського Союзу, від найчільнішого члена компартії починаючи і на послідущому колгоспникові кінчаючи — спаралізував в зародку усіх інших можливих претендентів на Сталінову спадщину. Найбільш небезпечним потенціяльним конкурентом був для нього Лаврентій Берія, друга особа в державі, що розпоряджала десятками спецдивізій добірного чекістського війська, тримала в своїх руках усі таємниці атомової зброї і через таємну поліцію та сотні тисяч сексотів була паном життя й смерти буквально кожного громадянина Совєтського Союзу.

Дехто з західніх дипломатів схиляється до тієї думки, що ліквідація Берії та інших чекістських головачів була наслідком переможного виступу совєтської армії проти зненавидженої народом і значною частиною вищого військового командування таємної поліції і всієї системи МВД. Адже за одним помахом відтято голови міністрові внутрішніх справ СССР, міністрові державної безпеки СССР, міністрові внутрішніх справ Грузії, міністрові внутрішніх справ України і, треба припускати, не одній сотні менших ранґою енкаведистів.

Припускають, що відтепер совєтська армія зі своїм генералітетом має усунути МВД і перебрати на себе його функції, як „органу державної безпеки". На доказ цього наводять той факт, що головою спеціяльної судової колеґії Верховного Суду, яка ухвалила кару смерти для Берії й шістьох інших, був маршал І. Конєв — „герой вітчизняної війни" і „переможець Гітлера". Потверджують це ще тим, що в дні арештування Берії Москва і всі більші міста Совєтського Союзу фактично були окуповані армією, яка вивела на вулиці танки і мотомеханізовану піхоту.

Звичайно, антагонізм між совєтською армією та НКВД-МГБ-МВД існував і проявлявся особливо виразно під час останньої війни, коли створено з енкаведистів так звані „загороджувальні відділи", що самі ніколи на фронті не були, а лише стояли за фронтовою лінією і кулями в потилицю гнали вояків на смерть. Цей антагонізм існує й досі, зокрема в Східній Німеччині, як повідомляють нові втікачі з совєтської армії.

А проте, у можливість того, що кремлівська кліка спільно з військовим командуванням повалила дотеперішню терористично-поліційну машину МВД для того, щоб передати функції МВД совєтській армії — тяжко повірити. В Кремлі мусять розуміти, що в СССР — країні терору й насильства — органи державної безпеки не можуть перебувати в руках армії, яка в своїй більшості складається з гноблених колгоспників і визискуваних робітників.

В даному разі можливе інше. Спритний, хоч і опасистий, Маленков у своєму „тигрячому скокові" на Берію, як свого особистого суперника і найбільшого претендента на сталінський престіл, скористався з совєтського генералітету, як з трампліну. Одним цим скоком він повалив не тільки Берію та шістьох інших майстрів кривавих розправ — за цим прийшло легко масове вичищення високопоставлених енкаведистів по всіх „національних республіках". А що ж буде далі? А далі у старі, перевірені 35-річним режимом енкаведистські міхи Маленков та його кліка наллють нового вина — свої випробувані кадри чекістів, а армія залишиться, як і була — „вірним оборонцем Совєтського Союзу", чи то пак компартії з Маленковим на чолі. Ну і, звичайно, у великі гаразди попадуть Конєв з „вірними" маршалами та іншими маленковськими підпомагачами.

Тоді зрозумілими стають обвинувачення, що їх придумав Маленков для Берії: намагання зірвати пляни уряду й партії для піднесення сільського господарства і добробуту населення; розпалювання національної ворожнечі серед народів Совєтського Союзу та зв'язки з чужоземними капіталістичними розвідками.

Ще б не зрозумілі! Маленков своїми обвинуваченнями на адресу Берії обіцяє голодному й виснаженому народові добробут і повний достаток усіх продуктів. Маленков, що, як учень Сталіна, спирається на „великий російський народ" — ґарантує цьому народові і комуністичній партії, що він утримає в цілості „єдиний і неділимий" Совєтський Союз, винищуючи „буржуазних націоналістів" у завойованих Росією країнах. І останнім обвинуваченням „ворога народу" Берії у зв'язках з капіталістичними розвідками Маленков стверджує, що він — вірний учень Сталіна, і в такий самий спосіб, як свого часу мертвий диктатор, розправляється з усіма своїми противниками.

Новий диктатор перший серйозний іспит після смерти свого вчителя склав блискуче!

В. С-ко

За українську державну рацію

В останньому часі появилося у „Свободі" кілька статтей, в яких були видвигнені закиди на адресу різних членів УНРади у зв'язку з внутрішнім станом та політикою цієї установи. Поминаючи цілий ряд обвинувачень більшої чи меншої ваги, варто зупинитися над тим питанням, в який спосіб оцінюють відповідальні українські чинники проблеми, що стоять перед українським загалом на еміґрації. Цікаве світло на це питання кидає стаття Івана Кедрина п. з. „Нема гірших ані ліпших в УНРаді" („Свобода", ч. 253 з 9 грудня ц. р.), в якій автор широко вияснює, як повинна функціонувати УНРада, який повинен бути спосіб думання її членів, і взагалі цілий ряд теоретичних питань, зв'язаних з політичною діяльністю, а на закінчення висловлює надію, що коли ці всі справи будуть полагоджені — УНРада зможе розв'язувати проблеми, для розв'язування яких її створено.

Коли в теоретичних міркуваннях ред. Кедрин радить числитися з публічною опінією, то проте він твердить, що „може краще буде не сперечатися за те, хто як в якій справі поводився і не виволікати на денне світло різних европейських засідань... бо це було б уладжуванням видовища нашим спільним ворогам, . . . без користи для санаційного завдання пресової дискусії".

Очевидно, що в такій ситуації мусить бути послаблена відповідальність українських діячів перед публічною опінією, що тоді годі говорити про вплив цієї опінії на політику нашого верховного органу.

Відомо, парляментарна система побудована на принципі відповідальности, і вся її вартість полягає в тому, що всі особи на важливих становищах є відповідальні за свої вчинки перед народом чи публічною опінією. Парлямент може жадати інформацій і вияснень від уряду, а населення має право домагатися інформацій про те, що робить парлямент і що робить уряд. Мірою вартости публічних діячів є, власне, ніщо інше як факт, яке становище вони займають до даних справ.

Виходить, що цей принцип не зобов'язує українців. Можна припускати, що або український загал на еміґрації являє собою таку безвартісну масу, що з нею не треба рахуватися, або що УНРада є такою досконалою інституцією, яка не потребує звертати уваги на погляд загалу. Контроля уряду загалом суспільства — це річ добра для англійців, американців, може навіть для французів чи німців, але для українців вона не має вартости. Ми можемо обійтися без принципу відповідальности. Не є переконливою заява автора, що коли „всі такі самі", то краще мовчім, бо ще хто довідається, хто вони такі.

Вистачає одного погляду на українську історію протягом останніх трьох-чотирьох десятиріч, щоб переконатися, які є наслідки такого становища, а факт, що самі члени УНРади шукають способу усунення кризи ,говорить сам за себе. Якщо УНРада опинилась у такому незадовільному стані, то це у великій мірі власне тому, що немає відповідної контролі публічної опінії. Ніхто не потребує рахуватися з тим, що його поступовання буде поставлене під суд такої опінії, не потребує доказувати, що його діяльність спрямована на добро української справи, і не мусить обороняти свого становища загальновизнаними арґументами. Зате багато легше спихати вину на інших, бо хто може доказати, чия вина, якщо невідомо, яке хто займав становище до даної справи. Не переконує теж теза, що більш чисельні групи в УНРаді несуть більшу відповідальність, бож УНРада побудована на паритетному принципі.

Другою підставовою справою є проблема відношення до польського та російського політичних проводів на еміґрації. Тут, може, ще більше, ніж у внутрішніх справах, виявляється брак державницького думання деяких кругів. УНРада заявляла безліч разів, що форма української держави та її уряду буде вирішена остаточно щойно на українських землях, усі еміґраційні установи і їхня сфера діяльности обмежені. Кожний українець здає собі справу з того, що на зовнішньому відтинку діяльність нашого політичного проводу повинна бути спрямована в першу чергу на зактуалізування української справи серед західніх народів. Ми хочемо, щоб вони визнали український нарід як окрему націю, що мала і хоче мати свою вільну державу. Ми стараємось на кожному кроці вияснити їм, що ми не хочемо жити ані під Польщею, ані під Росією і що український нарід не піде на ніякі компроміси на цьому пункті. З цією метою пишеться цілі томи; актуалізується українську справу де лише можна; це все вимагає великого зусилля, посвяти і часу.

Як до того ставляться деякі українські круги?

Вони чомусь думають, що українцям треба шукати союзників серед росіян чи поляків, і то тут, на еміґрації. Тяжко уявити собі, яку вартість мали б для України союзники, один з яких ясно і недвозначно заявляє, що він не думає визнавати ніякої самостійної України, навіть після розвалу Совєтського Союзу, хібащо його хтось до того змусить силою, а другий увесь час твердить, що Галичина — це польська територія, а українське населення може знайти заспокоєння своїх „слушних і справедливих" домагань у межах „Речі Посполитої"?

Яку користь для української справи можуть принести уступки полякам, або союз із росіянами?

Ясно, що всі договори між екзильними групами не будуть мати ніякої вартости на рідних землях; нові ситуації вимагатимуть нових розв'язок, і вони будуть роблені на базі співвідношення сил, а не обіцянок, зроблених тут, на еміґрації. Наївно припускати, що ми зможемо з'єднати собі прихильність поляків чи росіян на майбутнє, якщо докажемо їм, що маємо добру волю до співпраці з ними. Українці завжди мали добру волю до співпраці, тепер слово лишається за нашими сусідами. Якщо вони цього не роблять, то тому, що переконані, що на співпраці з нами вони більше тратять, аніж користають. Можливо, що наші сусіди були б згідні піти нам на руку, якщо б ми деякими уступками — скажім, прийняття принципу кондомінії в Галичині або принципу непередрішення самостійности України — перехилили терези в їхню користь.

Ані не може нас потішати факт, що організація, до якої нас хочуть втягнути, — американська і, ніби, зреформована. Самий факт що це, скажім, американська установа, нічого не каже. Український політичний провід не має морального права асоціюватись з такими політичними групами, які йдуть проти українських інтересів.

Богдан Жаровський

Нове досягнення в авіяції

Одним з найновіших досягнень повітряної фльоти ЗДА, згідно з твердженнями журналу „Авіяційна доба", є літак сконструйований широковідомою фірмою „Доґлес і Ко" в Санта Моніка.

Літак, що називається „Доґлес — Х3", має величезні дані, які, без сумніву, внесуть багато змін і в зовнішній формі будови літаків і у застосовувані при їх будові матеріяли що, здавалось до цього часу, були незамінні. Маємо на увазі метал титаній, що є необхідний для деяких ділянок промисловости і що його в ЗДА є обмаль. Охолоджувальна система і повітряна ізоляція для захисту пілота та різних приладів від нищівного впливу високої температури, що виникає внаслідок тертя повітря під час надзвичайної швидкости лету, побудована в літаку „Доґлес — Х3" так, що майже виключає вживання титанію.

Завдання, яке було поставлене перед авіоконструкторами, зводилось до того, щоб побудувати літак, який міг би витримувати тиснення повітря при найбільшій швидкості лету. „Доґлес — Х3" має вузький фюзеляж з надзвичайно довгим, загостреним носом і короткі, посаджені близько до хвоста крила. Коли на нього дивитись згори, він нагадує величезний стилет, а тому має й другу назву — „Літаючий стилет" (Flying Stiletto). Довжина літака 66.75 стіп, майже в три рази більша від розмаху крил, що мають лише 22.67 стопи. Якщо порівняти довжину літака, його вагу та ширину розмаху крил, то вони майже дорівнюють цим самим даним транспортового літака, за винятком крил, ширина розмаху яких заледве дорівнює розмахові хвоста транспортового літака. Верхня точка висоти хвоста „D—X3" — 12.5 стопи від землі, посадковий апарат триколісного типу затягується в фюзеляж. Фахівці передбачають, що швидкість літака „Доґлес — Х3" могла б досягати 2.000 миль на годину.

Більше як 60 різних конструкцій, запропонованих інженерами Доґлес Компані та державними науково-дослідними авіяційними установами розглянуто окремо і в різних комбінаціях, аж роки нарешті не сконструйовано літак „Доґлес — Х3" в теперішньому його вигляді.

„Доґлес — Х3" представляє собою розв'язання не тільки проблеми аеродинаміки, але також проблеми застосування будівельних матеріялів в летунстві і проблеми зовнішніх форм літака для досягнення **максимальної** швидкости лету. Це нове досягнення в авіяції поважно збільшує оборонну силу країни, як і можливості цивільного користування авіяцією.

Віра Дорожинська

„ТІСНО І НЕПРИВІТНО В КЛЮБІ"

В. Ковальчук пише в „Рад. Україні" про те, як комуністи опікуються сільськими клюбами.

„Тісно і непривітно в клюбі села Андріївка, Радехівського району, Львівської обл. Приміщення не опалюється. Кімнату, в якій можна було б обладнати хорошу читальню, займає кооперативна крамниця. Голова сільради тов. Макутря не вживає заходів до звільнення кімнати для потреб клюбу."

Не хочуть навіть дати опалу на клюб, але вічно деклямують про освітню працю на селі.

„НОВА ВИСТАВА ТЕАТРУ ІМ. ІВ. ФРАНКА"

„Радянська Україна" пише про цю „нову" виставу театру, але коли після заголовку почнемо читати цю новинку, то побачимо, що театр ставив комедію І. Тобілевича (Карпенка Карого) — „Сто тисяч".

А де ж нові українські драматурги?

Володимир Барагура

ТРИВОЖНІ ДНІ ВІДНЯ

(8)

Рідко коли приходилося спостерігати таку заїлу передвиборчу кампанію, як в Австрі. В порівнянні з нею методи боротьби українських партій видалися мені ще дуже лагідними, хоч ми звикли уважати їх за найгірші.

Вибори дали безапеляційну перемогу Фолькспартії. Соціялісти перемогли тільки в самому Відні, комуністи зазнали повної невдачі, навіть у совєтській зоні, де вибори проходили під терором. Оповідали, що в якомусь селі на комуністичного кандидата подано тільки один голос, який належав йому самому. Навіть жінка не голосувала на нього. У висліді виборів влада перейшла в руки Фолькспартії. Канцлером став д-р Фіґель, президентом д-р Реннер. З кабінету мусіли вийти всі комуністи, що в тимчасовому австрійському уряді, покликаному большевиками, мали всі теки. Совєти робили все, щоб спаралізувати працю нового уряду, зокрема зареквірували вугляні копальні, нафтові шиби в своїй окупаційній зоні, щоб захитати економіку країни. Не допускали також довго до зміни й стабілізації волюти.

Віднем сколихнула сенсаційна вістка. На Остбангофі (Східній двірець) відбувся бій поміж частинами НКВД й совєтськи вояками, що їхали додому на відпустку. Сталося це так. Поїзд, яким їхали вояки, НКВД задержано й наказано залишити всі валізи з „буржуазними" речами. Певно, енкаведисти не хотіли, щоб народ в СССР бачив, як живеться людям на Заході. Воякам заявили: „Як приїдете назад, речі вам повернемо". Почалася стрілянина. Частина вояків здалась, решта втекла до міста, шукаючи сховку по австрійських домах. Тут уже переховувалось чимало дезертирів, яким сподобалося „буржуазне життя". Вони здебільша приставали до австрійських вдів, чоловіки яких згинули на війні. Поміж неохочими повертатися „на родіну" було також багато совєтських жінок, які приїхали відвідати своїх чоловіків. Вони намагалися залишитися в Відні, хоч реченець їх перебування проминув. Їх, як і військових дезертирів розшукувало НКВД по цілому Відні. Згодом, розшукуючи своїх дезертирів, НКВД почало виловлювати й українців. Спочатку представники НКВД ходили в супроводі австрійської поліції та військової жандармерії окупаційних армій, але потім почали робити це вже на власну руку.

Хоч з приходом альянтів жити в Відні стало легше, але небезпека завжди висіла над нами. Правда, большевики ні разу, навіть коли були єдиними панами ситуації, не переводили плянової акції арештування збігців. Чому? Це є для мене загадкою досьогодні. Вони могли це дуже легко зробити, бо при тамошній системі замельдувань, можна було всіх чужинців виловити впродовж однієї ночі. Оповідали про такий випадок. Один наш чоловік зачув, що в розбитих над Дунаєм магазинах можна дістати мармеляду. Вибрався туди. По дорозі задержав його якийсь совєтський старшина, як потім виявилося керівник пропаґанди на Австрію. Старшина почав з ним розмову, питаючи, хто він такий. Той відповів, що студент, українець, прибув сюди ще до війни.

— Ах, всі ви студенти або силою вивезені німцями. Але не бійся. Ми тепер не маємо часу займатися такими, як ти. По нас прийдуть інші. Зрештою, хоч би ви й на кінець світу втекли, совєтська рука вас досягне!

Все таки й після приходу альянтів траплялися випадки арештувань і насильства над втікачами. Однієї ночі большевики й австрійська поліція арештували декілька наших громадян. Сталося це в американському секторі. Родини арештованих побігли негайно до американської командантури просити допомоги. Але їм сказали: „Якщо арештували, значить мали причину. Коли арештовані невинні, то їх відпустять, коли ж винні, то — годі. Большевики запевнили американську камандантуру, що будуть брати тільки своїх громадян, а це їм вільно". В розпуці родини пішли шукати допомоги до англійської **командантури**. Зорієнтовані краще в совєтській дійсності, англійці зацікавилися справою. Довідавшись, що арештовані — бувші польські громадяни, подзвонили на совєтську командантуру і там їм сказали, що арештовані вже на збірному пункті на Пратері й мають бути перевезені до переходового табору в Бруку над Лайтою. Англійці дали доручення польському старшині з армії Андерса поїхати на збірний пункт і видобути всіх тих, які цього забажають й які зможуть виказатися польським громадянством. Їх звільнено. Англійці наказали їм спакуватися і вночі перевезли їх з родинами автами на залізницю і в заплюмбованому вагоні доставили з транспортом **репатрійованих** італійських робітників до англійської зони Австрії. Від того часу багато наших людей за допомогою англійської командантури перебралися до англійської зони. Але згодом і ця акція була припинена, бо набрала розголосу, і большевики внесли протест. Зате почалася інша акція англійців. Окрема комісія почала реєструвати чужинців на виїзд до Канади й Австралії. Я поспішив туди. Перед реєстраційним бюром — величезна черга, всередині працює кільканадцять машиністок. Сигарети допомагають мені дістатися до бюра. Реєструюся на виїзд до Канади. Правда, з тієї акції практично нічого не вийшло, одначе реєстраційні картки в деяких випадках були перед австрійською владою виправданням, чому людина сидить у Відні, не маючи дозволу на перебування.

Моя знайома в розпуці. Вона вела на віденському університеті лекторат російської мови. Одним з найпильніших її слухачів був якийсь совєтський старшина. За декілька день большевики арештували її. Дуже ввічливий енкаведист запропонував їй співпрацю — влаштовувати в своїй кватирі зустріч молодих людей-українців. Туди приходитимуть також енкаведисти в цивільному одязі. Всі кошти покриє НКВД. Знайома рішуче відмовилась прийняти цю пропозицію.

— Нічого, подумайте. Даю вам кілька днів часу.

За кілька днів її знову приводять до цього енкаведиста.

— Ну, як, надумались?

— Так, але прийняти не можу.

— Побачимо.

Ввічливий енкаведист виходить. За хвилину з'являється інший.

— Ти, націоналістична сволоч! України тобі захотілось? Я тобі дам Україну! — І на бідну жінку посипалась найогидніша лайка. Енкаведист тупав ногами, грозив кулаками, револьвером. Але згоди не отримав. Вийшов. За деякий час прийшов перший.

— Що сталося з вами? Чого плачете?

Знайома розказала йому сцену.

— Ах, вибачте, це непорозуміння. Я не знав, що цей грубіян так поведе себе супроти вас. Ну . . . але надумались?

— Так, але згоди на даю.

— Отже кажу вам: або згода, або прощай Вєна. Щоб вас через три дні тут не було.

І тепер вона не знає, як вибратися з Відня.

За деякий час спосіб найшовся. А саме — з Відня почали відходити на захід транспорти **фольксдойчів**, тобто німців з Мадярщини, Чехії, Словаччини, Румунії, що їх німці привезли були до Австрії. З тими транспортами виїздили на Захід і наші люди. Виїзд набрав масових розмірів, бо ґрунт у Відні ставав чимраз небезпечніший. Зате з американської зони Німеччини доходили вістки про розкішне життя в скитальчих таборах, про „керпакети", сигаретки й шоколяду. Правда, представництво УНРРА в Відні почало видавати також „керпакети", але насправді діставали їх лише люди польської національности. Пішла чутка, що до Відня приїхав представник Українського Комітету в Америки. Чи це був д-р Ґалан — не знаю. Він мав обговорити з представниками американської влади справу правного становища українців та врегулювати „пачкове питання". Почалася вже реєстрація, але шалена протиакція поляків довела до того, що, принаймні до кінця мого перебування в Відні, українці харчових пачок з УНРРА таки не дістали.

Виїзд тепер не був проблемою, треба було тільки мати гроші. Деякі люди примудрилися й узяли монополь у здобуванні квитків на пере-

(Закінчення на стор 6)

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

М. Пастернакова

ЛІТЕРАТУРА І ТАНЕЦЬ

Коли драма "Streetcar Named Desire" Т. Вілліямса появилася в 1947 р. на Бродвеї, між професійними театральними критиками розгорілася дискусія, повна суперечностей в оцінці твору. Одні подивляли в ній сиру емоційну силу, інші ганили оцю саме „перверзійність", ще інші оцінювали як найбільш чесну п'єсу, написану досі американцем, а деякі рецензенти просто назвали героїню звичайним клінічним випадком, негідним репрезентувати модерну американську драму.

Публіка, та, що постійно слідкує за виявами модерного мистецтва, і та, заманена останньою новинкою сцени, сприйняла нову драму спокійніше. Правда, це було для неї щось більше як звичайна сенсація, але не дало сподіваного трагічного зворушення. Та все ж, пересичена штампом голлівудських і театральних продукцій, відчувала свіжість тематики, хоча й без здорового подиху.

Драма "Streetcar Named Desire" настільки сколихнула сферою мистецької думки в Америці, що в короткому часі появилася на екрані, крім того, її трансформовано у хореографію. Література і танець — друзі від праісторичних часів. Хореографи усіх епох шукали тем і надхнення для своїх танців у фолкльорі, старих хроніках, літературних творах, надаючи їм у руховій інтерпретації окремої мистецької вартости. Сьогодні у тій ділянці перед ведуть американці з такими геніяльними мистцями у проводі, як Марта Грегем, Доріс Гамфрей, Джозе Лимон, що більшість своїх танкових творів базують на літературі. Не згадую тут майстрів клясичного балету. Балетна група Мії Славенської і Ф. Френкліна, що теж належать до чолових американських хореографів, впровадила саме у свій репертуар драму "Streetcar Named Desire" в хореографічному опрацюванні Валерії Беттис. Балет мав великий успіх в Америці і відбув турне по Японії на запрошення японського танцюриста Німури, відомого українській публіці з виступів у Великому Театрі в Львові.

Дня 7 грудня ц. р. балет Славенська-Френклін ставили драму Вілліямса в Торонті у залі Мессей Голл. В серії танкових сцен, що були пов'язані між собою як у фільмі, пересунулись живі люди сьогоднішніх днів, які останньо виявляють безпосередність впливу на модерне мистецтво взагалі, а танкове зокрема. Переживання одних плоскі й байдужі, як їхні будні, життя других сповнене духовими конфліктами, що тихим розпачем переходять іноді в трагедію. Чолові ролі виконують М. Славенська і Ф. Френклін. Вона, Блянш Ді Боа, нащадок зубожілої аристократії, з втраченими ілюзіями продовжувати бути собою, з життям, пригашеним заведеною любов'ю, йде з родинними пам'ятками і споминами про минуле зустрічати інше, реальне життя. В цьому брутальному світі, де правлять примітивні людські інстинкти, приходить до зудару між її внутрішнім світом і дійсністю, що її презентує муж сестри Стеллі, — Стенлей Ковальскі. Вершком драматичної напруги дії є танець Блянш і Стенлея, що за словами критика Б. Еткінзона являє собою нерівне змагання між декаденцією самопевної цивілізації і тваринною вітальністю. Блянш, хоча й піддається фізично у своїй безвільності брутальній силі голої правди, духово бореться з нею аж до цілковитого заломання, що й веде її у психіятричну лічницю. Стенлей — це уосіблення грубого життєвого реалізму, що перевагою своєї вітальности, без заслон і ретушу, розв'язує проблему двох світів.

Танець у своїй формі вульгарний, одначе глибокий в психологічному заложенні і сильний в експресії. Правда, характери дійових осіб у всіх танцях дещо перебільшені, але не викривлені. Навпаки, образи в танковій інтерпретації, яка має широкий діяпазон можливостей, стали повніші, провідна ідея розвинена чіткіше впровадженням символічних постатей, що виразно підкреслюють духову сферу драми, чого, приміром, нема ні на сцені ні у фільмі. Також сцена гри в покер передана танком трьох мужчин так майстерно, що, можливо й перевищує експресію слова в драмі. Танкова панорама своїм настроєм і змістом творила повну гармонію між новою формою і оригінальним текстом, з захованням респекту до авторових інтенцій. Тому дивними видаються закиди рецензентки Норми Г. Шталь, яка в журналі „Денс" гостро критикує хореографічну версію Вілліямсової драми за фальшиве відтворення характерів та відхилення від драматичного твору, що вона є лише маловартною його копією. В шуканні нової форми вислову хореограф має вільну, творчу руку в реорганізації літературного матеріялу, і новими засобами може глибше проникнути в дух проблеми, дати яскравіше її насвітлення.

З інших членів ансамблю найбільш переконливою у своєму танці була Люїс Еллин як Стелля, сетра Блянші, повна ніжного співчуття до неї і зрезиґнованого достосування себе до оточення.

Хореографія і весь стиль вистави цілком відповідали модерному театральному танцеві і тільки раму до нього давали форми клясичного балету. Вміле використання їх вхоронило сцени драматичного насичення від пантоміми і порожніх місць в хореографічному відтворенні. Музика А. Норса милозвучно поєднувалась з цілістю вистави і особливо ритмічно підсилювала танкову експресію драматичних картин. Цікаво сконструйований монтаж рухомих сценічних декорацій, які сповняли важливу танкову функцію і, як візії блискучого минулого та сьогоднішньої сірої дійсности, брали живу участь у танковій дії. Сірий колір переважав у костюмах артистів, і тільки коли життя завулка Нового Орлеану сколихнули моменти розбурхання людських пристрастей, він був яркий, різко контрастовий.

Публіка з увагою слідкувала за перебігом танкової дії, була пройнята глибокою символікою драми, при відкритій сцені гаряче оплескувала виконавців, а прімабалерину Мію Славенську обдарувала китицями квітів.

Мія Славенська і Ф. Френклін у „Стріткар Неймд Дізайр"

Іван Курах

ОЛЕКСАНДЕР АРХИПЕНКО

(Доповідь, виголошена в Л. М. Клюбі в Ню Йорку, з нагоди 50-річчя творчости мистця)

Світ пережив різні партикулярні ідеї і шукає якоїсь універсальної ідеї, на якій можна б творити нове життя відповідно до сучасних умов, відповідно до теперішнього стану матеріяльної культури і техніки. Людина має досить тої страшної буденщини, хотіла б бачити щось таке, що її вело б в кращий світ, краще майбуття, давало забуття і відорвало від чорних буднів.

Мистець має дуже тяжке завдання, він у безнастанній боротьбі, все шукає чогось нового, нових ідей, які стануть б сильним фундаментом мистецької правди. Саме життя мистця, його злидні немилосердно торощать його ідеї. Багато паде під тяжкими ударами, другі видержують і стають сміло перед світом з новими ідеями.

Святкуючи ювілей 50-річчя діяльної мистецької творчости мистця проф. Олександра Архипенка, ми всі його щиро вітаємо і щирим серцем бажаємо йому сил до праці. Многая літа достойному мистцеві, того першого піонера сучасного мистецтва!

Хоч на хвилинку пригадаймо собі величаву постать Архипенка, який перейшов всіма тернами мистецької дороги, обставленої запеклою ворожістю чужих і своїх. Він все видержав і показав шлях у щасливу будучність для нового мистецтва.

Мистецтво Архипенка живе, бо джерело його справжнє, — від рідної землі, із чорнозему, золотоверхого Києва, гомону Дніпра та соняшного блакиту України. Його твір повний, гармонійний, в яскравім світлі, з чудовим ароматом рідної козацької сили й слави. Великий мистецький талант, незрівняний мистець, знає чуже і своє рідне мистецтво.

Коли чужинець спитає українця: що ми дали в сучасне світове мистецтво, то українець гордо скаже ім'я Архипенка. В кожній країні Европи і по-за нею ми всюди чуємо ім'я Архипенка. Чужі присвоюють його ім'я, чужі копіюють його творчість і присвоюють собі його.

Італія — ця країна мистецтва, яка має повну армію мистців, що є поклонниками творчости Архипенка.

Згадаю хоч би Моделліяні, який часто будував свій твір за Архипенком (колір, простір, світло і лінія). Те саме робили: Верґіліо, Куіді, Герорді, Масхероні, Морконаті і інші. Поза Італією згадаю ще інших чужинців, які славні в Европі, як Генрі Моор, Гадкін, Барбара Гепворт, Макс Білл, Гартунґ, Гейвідер і багато інших.

На XXV виставці в Венеції (Дворічка) 1950 мистецькі критики шукали за творами Архипенка.

На виставці збірки Цуґенгайм, що відбулася в Венеції і Медіоляні (Асоціяція італ. мист.) в першій залі виставили твір Архипенка, як першого піонера сучасної різьби.

На виставці Генрі Моора в Музеї Модерного Мистецтва в Медіоляні критик зазначив, що ми мали змогу бачити творчість Моора, як учня Архипенка.

Кожна ґалерія виставляє і вишукує твори Архипенка і тим приносить собі славу. Ґалерія Марґол в Берні хвалиться, що має рисунки Архипенка.

Коли проф. Джіованні Латанрі оглядав пам'ятник Шевченка в Харкові, то писав в італ. газетах, що архитектурну підставу і постать Шевченка можна б уважати за творчість Архипенка, а бічні фігури — це, мабуть, виконали його учні.

1943 р. в мистецькій робітні при Шевченківському бульварі мене щиро розпитували учні, що дістється з Архипенком у світі, чи він живе і творить, і сказали, що Архипенко — „це наш киянин".

Я особисто стрінувся з творчістю Архипенка в літ. мист. журналі Митуса, що появлявся у Львові. Це було в моїй ранній молодості, я не знав тоді, що йду мистецьким шляхом. Але вже тоді став щирим прихильником цього великого мистця.

В Берліні, 1935 р., я працював в робітні проф. Кольби. Коли він довідався, що я українець, то попросив мене чи я не міг би йому дати кілька репродукцій творів Архипенка. Коли я йому їх дав, то Кольба гаряче дякував мені за це, хоч він був барокковим майстром, але дуже цінив Архипенка за його мистецьку творчість.

В Італії акад. Брера на лекціях історії мистецтва мав три лекції, де головною темою була творчість Архипенка.

Америка не вміла оцінити творчість Архипенка. Европа докладає всіх зусиль, щоб побачити творчість Архипенка, за яким дійсно тужить.

Вшановуючи ювілей 50-річчя творчости Архипенка, щиро вшановую цей ювілей вдячністю за ту насолоду, яку він дав кожному мистцеві як любителеві мистецтва.

Перед нами мистцями, і шановним громадянством, стоять два шляхотні завдання: зорганізувати цикль вистав його творів в Европі, подбати про достойне, належно зредаґоване повне видання всієї його мистецької творчости.

Вдячний я шановному комітетові, що влаштував ювілей 50-ліття праці достойного мистця. Вдячний, що кілька цих скромних слів в знак пошани міг висказати.

Щирим бажанням нас всіх буде, щоб найскоріше ми могли вшанувати такий ювілей шановному мистцеві в його рідному Києві, у Львові, на вільній Україні.

Роман Завадович

РОЗМОВИ З СОНЦЕМ

Присвячую Українській Молоді

I. Привітання

Сонце трисвітле, що сходиш в проміннім короні,
Що полум'яним мечем знищуєш холод і тьму!
Ти на природу кладеш животворні долоні,
Будиш величне життя, радість даєш усьому.

Ти вичаровуєш в лузі веселкові квіти,
Творчу снагу роздаєш ярим садам і ланам —
Юним серцям даруй ласку красою весніти,
Віру у Правду святу, в вічне Добро дай і нам!

II. Прощання

Сонце трисвітле, величне в вечірній пурпурі!
Голову пишну твою тихо обсновує сон,
Обрій обмотують сітями тіні похмурі,
Темрява хоче тебе взяти в довічний полон.

Знаємо: ніч не здола свою силу і вроду,
Віримо в силу твою, в чари твоєї краси —
Завтра ти збудиш ізнов до життя всю природу
І у змаганні твердім нам перемогу даси.

З мистецької вистави в Ню Йорку
МИХАЙЛО МОРОЗ: Портрет дружини

Антін Малюца

МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА

В суботу 26-го грудня 1953, о год. 1-ій п.п. відбулося в залях ЛМКлюбу в Ню Йорку святочне відкриття другої щорічної загальної виставки Об'єднання Мистців Українців в Америці. Як рахувати посмертну виставку творів В. Г. Кричевського та ювілейну виставку О. Грищенка, то це вже четверта репрезентаційна імпреза Об'єднання. Перед заснованням загальноамериканського Об'єднання мистці Ню Йорку та околиці теж урядили декілька показів своїх праць, що немало спричинилося до згуртування мистців та притягнення і підготовки публіки. Праці мистців, що залишилися за їх згодою після виставок, а зокрема праці мистців, розкинених поза ЗДА, постійно висять на почесних місцях в залях ЛМКлюбу. Це щось як неофіційний музей, свого роду „галерія депозитів" українського мистецтва на еміґрації.

Навчені гірким досвідом українські мистці надають великого значення виданню каталога, бо це часто одинока пам'ятка і слід по творах і імпрезах, що мали часто більшу вартість і значення, як на перший погляд здавалося б. Тим більше, що й брак мистецького журналу треба хоч в дрібній мірі заступити ілюстрованим каталогом-альманахом кожночасного організованого вияву творчих зусиль мистців. Оця загальна виставка — це черговий крок, черговий удар живчика культурного життя. Ми зможемо ствердити, хто з мистців бере активну участь у спільних змаганнях. Ця виставка — це продовження вільних мистецьких маніфестацій у Львові до війни і підчас неї, а також на еміґрації з тенденцією до всесторонности і соборности.

З трьох головних, досі панівних, напрямків у вільному українському мистецтві, декотрі помітно послабилися. — Зате щораз виразніше зарисовуються два нові, що досі були малопомітні і ніяк не могли б розвиватись тепер на рідних землях. Мистці, що недавно були студентами, або невмілими початківцями, тепер поростають в пір'я. Нові таланти, що завзято працюють над собою, не зважаючи нінащо, здобувають вплив, і треба рахуватися зі зростом їхньої культурної ваги. Дехто з дотеперішніх корифеїв спочиває на лаврах і не показується... але ця увага не відноситься до графіків ані монументалістів.

Голова Об'єднання проф. Сергій Литвиненко робить старання впровадити вибір праць із вистави до американських ґалерій. Брати участь в американському мистецькому життю, — це позитивна частина нашого завдання, щоб знайти своє відношення до нового культурного середовища. Український Інститут призначив чотири нагороди по 250 дол. Це буде неначе громадське признання мистцям за їх досягнення. Культурній публіці, звичайно, все це цікаво, але в оцінці вартости кожний глядач повинен покладатися таки на свій смак. Самі мистці мають ще й окремі завдання і критерії оцінки, яких мусять безкомпромісово триматися. Це завдання — це збереження дотеперішніх надбань, ідей та ідеалів українського мистецтва, які треба передавати майбутнім поколінням.

Мистецькі твори постають в самоті, в душі мистця, в затишку майстерні. Мистецькі твори набирають значення суспільно-культурних вартостей аж тоді, коли, незалежно від творця, стають предметом естетичного сприймання глядача, його критичного осуду. Мистець, що з якихнебудь міркувань відмовляється від цього, не має права нарікати на брак признання громадянства. Може нарікати хіба на себе самого. Неприсутні завжди не мають рації.

Публіка, що цікавиться мистецтвом в Ню Йорку, нагадує мені львівську: вона цінить „своїх" мистців, але не дає їм заснути, бо рада повітати кожний новий талан, рада бачити мистців із усіх осередків. Зацікавлення виявляє тим способом, що відвідує виставки, купує мистецькі твори та пристрасно про них дискутує. А дискусії цим разом повинні бути гарячі: якто воно на ділі, перед творами, виглядають ті всі проблеми, що я на них тільки натякаю.

Д-р Дмитро Бучинський

АЗОРІН

Це ім'я, що не потребує жадного пояснення не лиш в Еспанії, а й у великій більшості культурного світу. Це неструджений письменник, суспільний і політичний діяч. Сотня його творів — архимистецька проза, драма, суспільні, мистецькі й політичні розважання (ессеї) перекладені на всі европейські мови. Відомі вони також в Японії і Китаю. На англійській, німецькій, французькій та італійській мовах про нього написали десятки грубих томів монографій та літературно-критичних праць, яких еспанський літературний світ навіть не вспіває перекласти на мову автора.

Він академік, відзначений найвищими орденами літературними.

Азор — це орел-великан еспанських гір, сьогодні на вимерті, що полює на птиць, ніколи не їсть несвіжого м'яса, ніколи не п'є води. Не об'їдається, а їсть умірковано, сидить на найвищих верхах гір, погружуючись у роздумуваннях. Про цього азора згадує невідомий автор еспанського лицарського епосу „Сід Міо" з 1140 року.

Азорін — по-еспанськи — орля азора.

Наш Азорін — „літературний вчитель молодого покоління" — розказував мені про нього найбільший знавець життя й творчости письменника-мисленника, також відомий письменник, Анхель Круз Руеда — дуже подібний до азора. Вже понад пів сторіччя консервує він свої старі й тверді звичаї. Їсть, навіть менше, як азор, а як пташок, але їда мусить бути в добірній квітистій порцеляні. Не п'є води, не уживає ні краплі жадного алькоголю. Має панічний страх перед всякого роду медикаментами, лікарів любить, але не любить з ними говорити як з фахівцями. Працює досвітками від години 2-гої до 8-мої ранку, бо на його думку найспокійніший день ніколи не є такий відповідний для умової праці, як досвіток, якого ще жадний людині не заступила штучно витворена тиша дня.

„Тоді я не мучуся — пояснює сам письменник, — а праця для мене — це спорт. Пишучи — я відпочиваю".

Сьогодні Азорін має надрукованих понад сто різних творів, з яких деякі досягають двадцятого видання, загальними накладами по сто тисяч примірників.

В одному зо своїх оповідань-ессеїв „Епілог в 1960 році", Азорін описує суперечку, що зайшла між приятелями-літератами. Ніхто з них не знає, чи Азорін поет, драматург, оповідач, історик, знавець мистецтва, вчений чи тільки журналіст. Ніхто не знає, коли він жив. Майже всі однозгідні, що Азорін це лиш письменницьке ім'я, але як називається особа скрита під ним — ніхто з літераторів не може собі пригадати.

— Так минається слава цього світу! — повторює він часто. — Все на світі проминає і кінчається: великі люди (він ніколи про себе так не думає, бо він усе скромний Азорін, ДБ.), великі події, великі успіхи, і противно до нашої людської величі, темна мала криша всього малого, так мовити б, примітивного, що творить фундамент щоденного життя людського, послідовно повторяється. І тільки в цьому, малому, але людському знаходимо безперервну нитку, що єднає всіх людей, усіх часів!

Найзамітніший літературний критик, проф. Вальбуена Прат, автор „Історії еспанської літератури", пише: „Азорін — це ніжна артистична душа, неструджений читач, великий приятель книжки і визначний наш вчений!"

Азорін (Azorin), це сьогодні вісімдесятрічний старець, але духово — це силач, велетень, що донині не перестав працювати своїми досвітками. Дійсне його ім'я та прізвище Хосе Мартінез Руїз (Jose Martinez Ruiz). Народився він 8 червня 1873 року в селі Моновар, порізаної горами провінції Аліканте. Його батько Ісідоро був адвокатом, війтом у Моноварі й депутатом до провінційної ради. Мати, побожна Марія Люїса Руїз, як всі еспанки, була сторожем домашнього вогнища, опікункою дітей та журилася домашніми справами. „Моя мати. Бачу її у великій кімнаті на сосновому стільці, мовчазною, нахиленою над білизною, яку старанно переглядала й направляла кожного тижня. Часто в її руках опинялась біла „мантілля", її шлюбна мантілля. Я бачив на її лиці смуток минулого, але її великі сині очі палали тоді радістю. Вона, нам дітям, розказувала про славних людей нашого минулого. І нині не можу натрапити ніде на подібні відомості в жадному біографічному словнику, бо вона була живою енциклопедією".

Вже на п'ятому році життя Азорін почав ходити в сільську школу, а на восьмому віддали його в Колеґію ОО. Есколяпів у Єкля, де він закінчив середню освіту. Іспит зрілости зложив у 1888 році в Мурсії. Право студіював в університетах в Валенсії, Гранаді, Салямансі, а закінчив його в Мадріді.

Ще в колеґії написав комедію, яку його товариші виставили в коридорі одного дому в Єкля.

Літературну працю почав в 1897 році в Мадріді, де перший раз в щоденнику „Еспанія" появилося ім'я Азорін. З журналістикою була зв'язана його політична діяльність, за яку попав на поліційний облік, як анархіст. В тому часі Еспанія переживала тяжку політичну кризу. Азорін, як „анархіст" дозволив п'ять разів вибрати себе послом до парляменту, руководячись не анархізмом, який йому несправедливо „пришили", не почестями чи сустою, а добром своєї батьківщини і долею свого народу.

Не в парляменті була сила Азоріна.

В 1898 році Еспанія програла війну з Америкою, втратила всю свою фльоту, колонії, перестала існувати еспанська імперія. Тоді переживала вона тяжку бльокаду, може тяжчу, як у роках 1945-1950. Коли тоді не анектували її, то тільки тому, що вона не мала таких „добрих" сусідів, як маємо ми, хоч Франція, з якою вона мала старі династійні порахунки, ще була не забула 1808 року, коли горді наполеонівські армії втікали з Еспанії перед вилами й косами.

Як воно не було б дивно, але треба підкреслити, що відродження занедбаного материка почалося не від короля, не від політиків, не від військовиків, чи економістів, а почали його якраз еспанські письменники. Це славна „ґенерація 98", і то ґенерація робітників пера.

Вона дуже нагадує нам наших шестидесятників, тих самих, що ми сьогодні безкритично називаємо „батьками просвітянами", але тільки тому, що ми не вміємо, або не маємо сили поглянути на них тверезими очима, не маємо сили відорватися від нашої загумінковости.

До тієї „ґенерації 98" належить і є одним з її, може найсильніших стовпів, Азорін. Він та два десятки других письменників, як наші шестидесятники, будили еспанське сумління серед загалу народу, вливали в його душу той патріотизм, що ним горіли вони самі.

„Блудив я — говорить Азорін — по своїх горах, оглядав зелені дерева, голубе небо, чисту, як кришталь воду. Не було в нас другого виходу, як заглядати по селах і кастилійських пустарях, і тоді відчував я себе так близько Еспанії, моєї дорогої і страдальної Еспанії, її біль був моїм болем!"

Старий лицарський дух жив у занедбаному народі, а його треба було розбудити, треба було пригадати йому стару гордість, а виконали це почесне завдання письменники „98 ґенерації", в якій передове місце має Азорін.

Мадрід, у листопаді 1953 Р. Б.

Д-р Роман О. Климкевич

ЗОЛОТІ СЛОВА

У збірнику „Наш Львів", виданому в 700-ліття столиці Західної України відродженим видавництвом „Червона Калина" видніє невелика та незамітна світлина: Відкриття пам'ятника Іванові Франкові на Личаківському цвинтарі у Львові 1933 року. Тоді відбулася теж у Великому Міському Театрі у Львові величава святочна академія. Згадка про ці події навіває мені спомини про наших визначних мистців, зв'язаних з культурним життям Львова та Франківським святом, які стараюся оформити в двох думках: гарне взаємновідношення більшости великих українців і їхні погляди на працю над розвитком української культури. Ці слова, якими вони говорили про себе і якими повчали нове покоління, гідні цього, щоб їх записати та щоб наші молоді мистці та науковці над ними застановилися. Відомо нам, як гарно висловлювався Іван Франко про Лесю Українку, і як гарно розумівся він з Миколою Лисенком. Цей дух взаємної пошани, праці та співпраці жив у Львові й по смерти Франка. І перенесімся ще раз думками в 1933 рік.

Саме тоді викінчував Нестор Нижанківський свою монументальну вокально - оркестральну композицію, кантату „Наймит" до слів Івана Франка, поета, якого він високо цінив. Часто мав я нагоду приглядатися праці композитора над інструментацією цього твору та прислуховуватися до його поглядів на мистецтво. Чотири його думки вбилися мені глибоко в пам'ять. Перша з них призначена для всіх творчих мистців, і педагогів: „Завдання доцільного та глибокого музичного виховання — це не вироблення замилування та почуття стилю одної лише епохи з історії музики; справжній молодий мистець мусить мати спроможність зрозуміти духовий зміст і велич краси кожної, і минулих і сучасної, епохи мистецтва".

Друга думка звернена до творчих мистців: „Композитор мусить працювати щоденно. Якщо якоїсь днини немає в нього часу, то хай напише тільки один або два такти, але тяглість композиторської праці не сміє перерватися. Вона являється передумовою майстерської вмілости. Очевидно, що задуми та натхнення не приходять щоденно, але така послідовність праці уможливлює композиторам їхнє незвичайно легке оформлення думок і швидкість творчої праці в кожний час. Це саме відноситься теж до письменників, поетів і всіх мистців".

Третя думка звернена до музик: „Одною з головних основ музичного виховання мусять бути твори І. Е. Баха. Молоді нераз важко зрозуміти глибину його музики. Справжнє зрозуміння приходить щойно в дозрілому віці, серед життєвої боротьби. Не раз під час зневіри, знемоги чи журби вистачить програти собі пів години бахівської фуги і тоді приходить знову спокій, рівновага та гармонія духа".

Четверта думка звернена виключно до композиторів: „Нераз помітно в творах молодих композиторів дуже сильні впливи, а то навіть і запозичення в інших, славних уже композиторів. Правда, часами буває так, що композитор мусить посилуватися й не своєю темою для якогось із своїх творів. Але чи не краще звертатися тоді до народної музики та черпати з неї повними жменями. Цієї дороги ніхто не може назвати крадіжкою; вона бездоганна, чесна, навіть корисна та доцільна. Чому ж не користати з багатої скарбниці нашої народної творчости нам самим, коли чужинці роблять це вже віддавна та без найменших викидів сумління присвоюють собі українські народні мелодії. Росіяни зазначували ще принаймні, що даний музичний твір побудовано на темі української чи там „малоросійської" народної пісні; поляки цього ніколи не робили. Погляньмо, наприклад, на словацьку музику. Угорські композитори користувалися переважно словацькою або циганською народною музикою; світ сприймав її за угорську а на докази та переконування з боку словаків ніхто не звертав уваги, аж доки не появився великий чеський композитор В. Новак. Він дав ряд високовартісних творів і зазначив при цьому, що покористувався багатством словацької пісні. І нагло музичний світ зрозумів самостійність і відмінність словацької музики. Це саме відноситься й до нас. Замість тратити енергію в боротьбі за Гоголя чи Чайковського, краще братися до роботи та творити своє, рівнорядне, чи навіть і краще".

Одного разу побачив Нестор Нижанківський, що від якогось часу я не розлучаюся з творами Василя Барвінського та сказав: „Бачу, що переживаєш тепер час захоплення творами Барвінського, як я захоплювався в твоїм віці творами Шуберта. Добре робиш. Студіюй твори Барвінського, це справді великий композитор!"

Тепер стає перед моїми очима постать Василя Барвінського та пригадую собі, що говорив він про своїх сучасників. Одного разу прислухувався гурток професорів і старших слухачів Українського Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка у Львові радієвій передачі одної із симфоній Бетховена. Хтось із нас сказав: „Який огонь!" На це сказав Борис Кудрик із жалем: „В моїх композиціях немає вогню ..." Тоді Барвінський обрушився: „Він є в вас, докторе. А якщо в деяких ваших творах його трохи менше, то це тільки тому, що ви забагато пишете. Людини не стати на стільки вогню. Пишіть менше й тільки тоді, як чутимете непереможну охоту до цього. Тоді в усіх ваших творах буде те, що ми назвали тепер вогнем!" І ці слова кладу на серце молодим нашим мистцям.

Борис Кудрик побачив раз у мене „Тринадцяту весну" Максима Рильського. Він узяв цю книжку в руки, перелистковував її кілька хвилин і сказав опісля в задумі: „Рильський — це наш український Гете". Максима Рильського бачив я у Львові на початку 1940 року, але не мав змоги говорити з ним. Ангели - хоронителі з НКВД не допускали до нього. 1946 року хотів я його пізнати в Відні, але й там не відступали від нього ангели - хоронителі, цим разом із МВС. Але пам'ятної зими з 1939-го на 1940-ий рік подіяв на невеликого поета дух українського Львова і написав він про Івана Франка:

. . . Ти вмер у час тривожний і тяжкий,
У вбожестві, у муках невимовних,
Та й жив ти не в трояндовім вінку,
Лаврового по правді заслуживши, —
Але я певен, що в очах твоїх,
Смертельною хворобою поятих,
Ніколи не згасала чиста віра
В грядуще царство молодого сонця,
У те, що викує свободи меч
Убогий раб з убогого орала,
Що щастя всіх — по ваших аж кістках —
На землю ступить вільною ногою . . .
(На могилу Франка. Із збірки „Збір винограду")

І тут при особі Івана Франка коло споминів замикається. Не коло, а вінок із квітів взаємної пошани та вилив зрілої мудрости, яким на ім'я: Золоті слова.

НОВІ ВИДАННЯ

Микола Щербак: „П'яний чебрець", лірика, В-во „Євшан-Зілля". Торонто, 1953.

У серії для дорослих В-во „Євшан - Зілля" в Торонто видало збірку ліричних поезій Миколи Щербака п. з. „П'яний чебрець". Хоч це щойно друга на еміграції збірка поезій Щербака (перша вийшла в Німеччині п. з. „Вітри над Україною"), то поет має вже за собою пройдений певний ліричний шлях, не зважаючи на те, що через химерну долю не вся його творчість відома читацькій публіці. Частина його творів, що друкувалася на рідній землі, тепер недоступна, в воєнній завірюсі пропав його рукопис ще не друкованих поезій, готова до друку нова книга творів жде свого видавця. Звичайний шлях українського мистця слова.

Панівний мотив ліричної збірки „П'яний чебрець" — ностальгія. Ця невтишима туга за втраченою батьківщиною — невідступний товариш поета в його скитанні. Це й схоплене в самому наголовку збірки. П'яний запах чебрецю символізує авторові подих рідної землі. І хоч поет робить декілька разів спробу вирватися з ностальгічних почувань у інший світ чи то інтимно - особистих, чи загальнолюдських поривів, він завжди повертає до панівного мотиву. Психологія знає явище т. зв. персеверації, тобто настирливого повертання й упертого тривання однієї й тієї самої думки, чи почування, якого ніяк відігнати не можна. Цей частий поворот туги за батьківщиною міг би зробити збірку Щербака монотонною, якби не здібність поета малювати цей самий мотив у завжди нових і свіжих образах.

Щербакова ностальгія не нищівного типу, що розтрощує людину й відбирає їй охоту до життя. Навпаки, його ностальгія, це позитивне почування, що вливає в поета нові сили, нові сподівання, нову віру в перемогу української правди й особистого щастя. Його ностальгія, це стремління життя:

Та не дає ніщо снаги у світі,
Як Ти дала, о Рідна Земле, Ти!
(„Рідна Земле")

Візія визволення батьківщини та непохитна віра в поворот на вітчизну бринять у Щербаковій збірці грімким акордом. Одначе, не зважаючи на ці позитиви, годі назвати його вірші поезією чину. Бо всюди, де поет робить спробу дати таку поезію (це трапляється дуже рідко), він попадає в нещирість і позу:

Я все прийму! Лише б серед ланів
Твій вільний вітер остудив би скроні!
Лише б Дніпро, як рідний, гомонів
Та був багнет несхибний у долоні! —
Багнет — на ката!

А коли впаду,
Підкошений ворожою рукою,
Щоб Ти, як Мати, від пекучих дум
Схилялася у смутку наді мною . . .
(„Україна")

Ностальгія Щербакова зумовлена споминами про вітчизну, прекрасний образ якої стає живо перед очима поета на всіх шляхах його скитання:

Я все з Тобою: у думках, у снах,
Моя любов Твоїм теплом зогріта.
(„Україна")

Чужі поля, жита, гори, ріки — все те приводить поетові на думку батьківщину:

Я на горі — і в мить мені здається,
Що то не Інн, а наш Дніпро леліє.
(„З альпейського зошита")

Цей інтимний зв'язок з рідною землею завдячує поет магічній силі рідної пісні, і пеаном в її честь зачинає свою збірку:

Далечина . . . Здається, на край світу
Морями й океанами забрів,
А все ж я чую, в небесах розлиту,
Вітчизни пісню . . .

Вітчизни пісне, українська вродо!
Нам разом, рідна, до висот рости!
Я понесу крізь бурю й негоду
Тебе, як стяг, понад усі світи!
(Заспів)

Переживання дитячих років і спогад любови матері й сина — це поруч рідної пісні й природи, чергова нитка, що в'яже цупко поета - скитальця з батьківщиною („Щастя", „Мати").

Спогад про вітчизну насуває поетові не лише згадки з нашого історичного минулого (часи Володимира, Олега, Святослава, Хмельницького), не лише пригадує славні постаті й події недавніх визвольних змагань („Отаман Петлюра", „Крути"), але спонукує його зобразити актуальну боротьбу українського народу за волю. („І я вчуваю - гримлять скорострілі, ідуть упівці, слава незабута") та, що більше, заставляє автора сягнути уявою в майбутнє:

Я бачу — Воля відчиня в віки,
Тобі, Вкраїно, Золоті Ворота . . .
(„Я бачу")

Коли в патріотичній ліриці, як і в довших поезіях, що змальовують історичні постаті, чи події, видно деяку надуманість і позу, то найкраще виходять у Щербака його мініятюри, оці безпосередні, наївні, щирі образки власних, чи загальнолюдських почувань. І це властива ділянка поета, в якій він показує себе справжнім майстром. Шкода тільки, що він так мало місця віддав у своїй збірці мініятюрам. А деякі з них справжні шедеври, як ось „Щастя":

Воно цвіло, коли я був маленький,
Коли я із тремтінням виглядав,
Чи не іде із поля рідна ненька,
В вечірнім сонці, в загравах,

І як радів я, втішений до краю,
Коли, бувало, мати із вузла
Давала хліб „від зайчика"!
Не знаю,
До ще є стільки щастя і тепла!

Щербак належить до тих представників нової української поезії, які знають, чого прагнуть і які вміють подати свої задуми в легкосприймальній і одночасно мистецькій формі. Завдяки тому й необізнаний в енциклопедичне знання читач легко сприймає твори Щербака.

З уваги на ці ідейні й мистецькі вальори збірки Щербака, широкі кола нашої читацької публіки, які чомусь не долюблюють поезії, повинні зробити її своєю лектурою. Зокрема залюбки повинна читати Щербакові поезії молодь.

Володимир Барагура

Літературний вечір Ірини Ш. Шуварської

В Літературно-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку дня 11 грудня 1953 року відбувся літературний вечір Ірини Шумилович - Шуварської, на який прибула публіка в такій скількості, що заповнила простору залю клюбової домівки. Можливо, що публіку привабили прізвища двох відомих акторів, пані Лідії Крушельницької і пана Володимира Змія, які мали читати твори Шуварської. Але публіка не жалувала, що прийшла на цей авторський вечір мало досі відомої авторки, бо почула її твори, й мала нагоду переконатися, що авторка має дійсний літературний талант, хоч досі не могла ще його виявити, бо друкувала в „Свободі" тільки кілька поезій та новель.

Вечір відкрив ред. Іван Кедрин, він теж започаткував дискусію та кінцевими висновками закінчив цей успішний виступ молодої авторки. В дискусії забирали слово ще й такі промовці: пані Оксана Климович та пан Косаренко-Косаревич.

На нашу гадку, важко оцінювати літературний твір (поезію, новелі, чи навіть п'єсу) тому, хто тільки його чув, і не мав нагоди його прочитати. Хоч на цьому вечорі панував майже ідеальний спокій, то все ж таки легко не дочути якогось слова, а то й цілого речення, і внаслідок цього можна фальшиво зрозуміти твір. Чи не можна б на майбутнє подібні вечори так організувати, щоб міг почати дискусію той, хто раніше прочитав виголошувані твори.

В дискусії зазначувано, що авторці краще вдаються вірші, як новелі. Ці останні, мовляв, надто розтягнені, і, до речі, невдало скомпоновані. (На вечорі прочитано кілька поезій, три новелі і одну одноактову п'єсу). Але ніхто з дискутантів не заперечував авторці таланту. І це зовсім вірно. Коли візьмемо до уваги ту обставину, що авторка тільки перед 8 роками ввійшла в український світ (вона українка тільки по матері) — то треба дивуватися, що вона може висловлювати своє відчування світу в літературних творах українською мовою. Цей подив мусів би бути більший в того, хто міг би порівняти її твори з-перед двох років із теперішніми. Ота солідність авторчиної праці дає запоруку, що авторка до літературної праці — може бути запорукою, що вона й далі буде працювати над собою, і не заведе покладених на неї надій.

Та крім цих загальних завваг про твори І. Ш. Шуварської хотіли б і ми висловити свою думку в зв'язку з її літературним вечором, а свої висновки робимо на основі знання всіх її творів, що були досі опубліковані.

Гадаємо, що, може, завчасно радити авторці писати тільки поезії. Цю думку висловлюємо тому, що авторку цікавлять такі проблеми, які не вміститься в ліричних віршах. Новеля вимагає великого лаконізму слова, та ще більшого конструктивізму в композиції. Перші її новелі мали по кільканадцять сторінок, тепер вона вже пише їх на кількох сторінках. Та авторка, на нашу гадку, повинна дбати про те, щоб пуанти її новель викликали в читачів ті самі думки, які спонукували її їх написати.

Новельки Шуварської — це майже самі діялоги, в них майже немає авторських розповідей, ані описів. Ця однобічність мистецького засобу в її новелях спричинила те, що авторка легко перейшла до того роду літератури, де діялог єдиний мистецький засіб. Її одноактова п'єса показала слухачам, що Шуварська вміє користуватися діялогом та будувати цікаві драматичні ситуації, якими захопилися були артисти, що читали цю п'єсу, і які заінтригували слухачів. Авторка назвала цю свою п'єсу „Нелюдською комедією", але, здається, мало хто з слухачів міг би сказати, чому саме так треба б називати цю одноактівку. Сатирична закраска цієї п'єси утруднює слухачеві зрозуміти, що авторка хотіла в ній представити. Читач, після проаналізовання літературного твору повинен дійти до тієї самої синтетичної думки, яка зродилася в голові автора одночасно з задумом написати даний твір. Усі мистецькі засоби авторового слова — це тільки засіб до цієї цілі. Авторка повинна про це пам'ятати.

На основі знаних нам творів І. Ш. Шуварської робимо такі висновки про її творчість. В неї безперечний талант. Вона наполегливо працює над собою, і тому, гадаємо, не можна їй вже тепер доражджувати вибирати якийнебудь один рід творчости. Авторка пише легко, але цей дар не сміє її звести на манівці, бо один великий письменник сказав, що він має талант тільки на кілька відсотків, а решту слави йому принесла його праця. Та Шуварській не треба пригадувати про потребу праці. Але можна б їй пригадати, яке завдання літератури взагалі, та окремих її творів. Гадаємо, що вона погодиться з нами в тому, що література, як і кожне інше мистецтво, помагає пізнавати життя та одночасно помагає людині нести „життя тяготу", як казав І. Франко.

Л. Луців

З мистецької виставки в Ню Йорку
МИКОЛА АНАСТАЗІЄВСЬКИЙ: Літній день в Альпах

СМІХ — ЦЕ ЗДОРОВ'Я

ДУМКИ ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ ПРО ЖІНОК

Жінка — джерело всякого лиха.
Сократ.

Ні за які багатства я не впустив би в свою бочку жінку.
Діоген.

Що найнебезпечніше для чоловіка? Вогонь, вода і жінка.
Демокрит.

Скільки зірок на небі — стільки ж і обману в серці жінки.
Гіппократ.

Гарна жінка для очей — рай, для душі — пекло, а для кишені — чистилище.
Фоннетель.

Жінка — мистецький твір.
Лессінг.

Золото пробують вогнем, жінку золотом, а чоловіка жінкою.
Хілон.

Жінка — це мати передусім.
Гете.

Дайте нам кращих матерів, і ми будемо кращими людьми.
Ж. П. Ріхтер.

Жінка ніколи не буває такою прекрасною і сильною, як тоді, коли зрікається всякого панування і скоряється перед своїм паном-чоловіком. Скорюючися, вона здобуває владу, вплив на нього.
Бальзак.

Любов до жінки має для нас велике, нічим не заступне значення: вона подібно солі щодо м'яса, просякаючи серце, охороняє його від псування.
В. Гюго.

Забезпечення повної рівноправности жінок з чоловіками подвоїть розумові сили людськости і збільшить суму людського щастя.
Джордж Еліот.

Новий фарс на нашій сцені

„ЗАГУБЛЕНИЙ СКАРБ" І. АЛЕКСЕВИЧА В ПОСТАНОВІ МИРОНА ЧОЛГАНА.

Театр мішаної програми, чи інакше ревія — це витвір сторіччя, в якому живемо. Драма, цирк, опера, вулиця перемішані у ньому, а темпо і ритм — це ознака цього театру. Він народився у підприємчивій Америці, в новій столиці світу, в Ню Йорку, і скоро завоював собі сцену і публіку в цілому світі. Мюзік-гол, вар'єте, кабаре, ревю — це назви для нього, а його дві великі прикмети — це прибуток і популярність. Він, як і кіно, здобуває собі масового глядача і починає впливати на його психіку. Тут родиться популярна пісня, часто пробивається гостра сатира, та найважливіше цей театр живий і змінний, як змінне життя. Зрозуміла річ, не зважаючи на своєрідний шлях розвою українського театру, не обійшовся і наш театр без цієї новизни. Головно в „Березолі" зустрічаємо розроблений жанр злободенної ревії, оперети, фарсу в таких виставах, як „Галлю на хвилі 477" Вишні, Йогансена і Хвильового, „Шпана" Ярошенка, чи „Чотири Чемберлени" Буревія. Там з цієї нової сцени звучала актуальна сатира. Знову ж в Галичині, головно у Львові, потребу такого українського театру - ревії виказала окупантська дійсність. Поляки ще з-перед першої світової війни мали розроблений жанр політично-сатиричної ревії, а згодом спримітизувалась, але й і спопуляризувалась головно серед міщанських прошарків, спричинюючись до поширення польонізації. В противагу була думка дати український театр ревії. В цьому напрямі деякі починання поробив режисер Петро Сорока.

Але щойно під час другої світової війни Львів спромігся на свій власний український ревієвий театр під назвою „Веселого Львова". Для цього театру стали писати Косач, Керницький, Нижанківський, Софронів - Левицький, Остап і Зенон Тарнавський, Мигаль та інші. Молоді композитори дбали про легку пісню (Кос - Анатольський, Євген Козак, Курочко), мистецьку декорацію виготовляли такі мистці, як Едвард Козак. За короткий час існування „Веселий Львів" дав кільканадцять програм, які зовсім не повторювались. Доказом життєздатности цього театру є факт, що створені там пісні, як „Ходить ніч", „Кохання, наче грипа", „Весна", „Синій сад" та інші ще й сьогодні тут в Америці діждалися масової продукції на платівках для патефону. З „Веселого Львова" виходить теж Алексевич-Чолган, автор фарсу „Загублений скарб", що його ставить група артистів в більших осередках скупчення українського населення. Вже на еміграції в Европі бачили ми дві ревії цього автора „Замотеличене теля" і „Блакитна авантюра" — злободенні театральні видовища, подані в темпі і ритмі, як теж і цікавішу задуму комедійну виставу „Мамай". „Загублений скарб" — це теж театральне видовище. Коли говоримо про театральне видовище, то зараз насувається на думку комедія дель арте. Це в тому театрі найбільше підкреслено саме „театральне" на сцені. Актори не зв'язувалися словом, а головно грали, створювали на сцені типи, творили „комедію". Саме з цього театру — театру комедіянтів виросли Гольдоні і Мольєр, Лопе де Вега, ба навіть Шекспір. А створені цими комедіянтами типи на сцені, як Арлекін і Коломбіна, Панталоне чи Доктор стали вічними.

З увагою на нових типах, витворених своєрідними обставинами таборового життя, хочеться говорити про виставу „Загубленого скарбу". Сам автор назвав свій твір комедією, але він комедією не є. Навіть від найбільшого модерніста комедія вимагає, якщо не класичних рамок, то характерів, чи бодай комічних ситуацій. В Алексевича-Чолгана нема ні першого, ні другого. Це, як сказав би всіми нами цінений доктор Грицай, сміховинка-жарт з деякою (висловлюючись по-лікарськи) дозою сатири і з темпом та ритмом, притаманними кожній ревієвій виставі. Коли прирівнювати цю виставу до виставлених уже на американському грунті споріднених творів „Вавилонських рік" Керницького, чи перелицьованої „За двома зайцями" Понеділка, то обидва останні автори намагались зобразити і зобразили чіткіше чи менш яскраво характери і конфлікти між ними. Алексевич витягнув на сцену типи, створені ненормальними обставинами таборового життя, і дозволив їм грати „комедію", висловлюючись поняттями комедії дель арте, як у цій комедії масок. Режисер Мирон Чолган мав передусім на увазі створення театрального видовища в темпі і в легкому пісенному ритмі, підкреслюючи смішне в типізації, в перебільшеному шаржі, як теж і в калямбурних словесних натяках і часто таки грубих, радше висказах, ніж дотепах.

Ці ненормальні смішні типи, зроджені дивачними таборовими обставинами, знайшли талановитих відтворців у зібраному спеціяльно для цієї вистави ансамблі акторів.

На першому плані Микола Понеділок — стриманий, опанований уроджений широких степів, який вивіз на еміграцію цінні етнографічні збірки і спогад про життя під широким небом і серед безмежних степів. Часто видається, що цей талановитий автор і актор грає таки в житті. Його стримані рухи, навіть форма укладу капелюха на голові і розтягнений спосіб вислову давали у висліді переконливий і смішний тип щирої української душі, яка в таборовому оточенні пам'ятає лише про особисті примітивні заспокоєння тіла. Його кільканадцятихвилинний монолог був проведений з умінням тримати глядача і смішити його.

Багатство акторської гри виказав теж Микола Герус в ролі божевільного Капіса. Його роля не витримана в характері, але актор передусім увесь час грав божевільного, це було добре. Його метаморфоза в останній дії виконана зручно і не разила.

Режисер Мирон Чолган виконував ролю таборового директора з великою легкістю і укладом. Цей актор володіє вивченою грою рук і вона допомогла йому тут у зображенні хитрого і гладкого політичного хитруна.

Зенон Осінчук перейшов зовсім у шарж. Його вихиляси аж надто гнучкі, що врешті і давало карикатурне зображення нестійкого й нехарактерного керівника Суспільної Опіки.

Тип керівника таборової поліції у відтворенні Миколи Василика навіть драматизований. Він теж у колекції тих таборових типів зовсім переконливий.

Анатоль Радванський грав зручно ролю таборового льовеляса і це більше послідовно йому вдалося, як відтворення усіх пісеньок і куплетів.

Молодий Юра Борчик робив рух і потрібне замішання на сцені.

З жіночих роль найкраща була наївна Нюся у відтворенні Люби Сай. Валя Калин грала ролю таборової Коломбіни із рафінованою підмінкою. Анна Дерлиця, якби була спробувала імпровізувати, була б більше виповнила тип язикатої цокотухи. Ярослава Ілевич не мала великої ролі, а проте її роля навіть не комічна. Один анатомічний висказ, що впав з її уст, важко вважати пристойним дотепом, на який повинен фарс бути багатим. Але й в ролі лікаря виступав наш Й. Гірняк, як звичайно, з великим акторським розмахом і рутиною. Його виступ з Герусом в прибранні за ковбоїв викликав сміх навіть у тих, які не знаходили у виставі сподіваного комедійного нашарування.

Музичне оформлення і композиції Льва Гуменного і Богдана Гірняка неоднозначні й не надто оригінальні. Та це вже справа музик. Квартет під проводом Гуменного зіграний і звучний. Декорації Липчука мало мистецькі.

Публіка прийшла на виставу масово, але не вся вийшла вдоволена. Чи ж навіть у фарсі з таборового життя не можна знайти погідливого настрою? Сатира — це в деякій мірі дидактичний рід письменства, а театральне видовище Алексевича, створює таку пригноблюючу атмосферу безнадії і глупоти, що пригадуються рядки поета Томи Еліота з „Порожніх людей":

„Ми крутимось кругом
колючої груші,
Колючої груші, колючої
груші.
Ми крутимось кругом
колючої груші
О п'ятій годині ранку".

(от)

УСЯ ЦЬОГОРІЧНА КОЛЯДА НА ДОПОМОГУ ЗАЛИШЕНЦЯМ! ПОЖЕРТВИ ВИСИЛАТИ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ДО ЗУАДК У ФИЛАДЕЛФІЇ

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, P. O. Box 1661, Philadelphia 5, PA.

СОВЄТСЬКЕ „ВИЗВОЛЕННЯ"

(З радіопередачі Українського Відділу „Голосу Америки")

Конгрес З'єдинених Держав виділив окремий Комітет для розслідування „беззаконного загарбання совєтами прибалтійських держав". Під час цього розслідування знову звернено увагу на свідчення, що їх дали в 1952-ому році деякі втікачі з Литви. Один з них розповів про жахливі звірства совєтчиків над в'язнями, яких вони переганяли з менської тюрми, відступаючи перед німцями.

Для більшости нещасних в'язнів ця страшна й кривава дорога закінчилася смертю від енкаведистської кулі. Енкаведисти, що гнали в'язнів, були охоплені, з одного боку, страхом перед німцями, а з другого — страхом перед начальством, яке покарає їх, якщо випустять в'язнів живими. Свідок розповів, як енкаведисти застрілили матір і разом з нею малу дитину на її руках, бо дитина не могла йти, а мати вже не мала сили нести її. Вони забили старого батька, і коло нього пристрелили його шістнадцятилітню доньку, що хотіла підтримати батька. Щоб швидше розв'язатися з в'язнями, енкаведисти почали стріляти на них з двох сторін дороги, але мусіли перестати, бо поранили декого зі своїх енкаведистів. Вони наказували в'язням лягати і кричали совєтським танкістам їхати вперед. А коли розгублені танкісти заперечували: „Як же їхати, коли там лежать люди?" — оскаженілі енкаведисти кричали: „Єзжай!. Начальник НКВД приказиваєт!" І залякані танкісти погнали свої танки на людей і розчавлювали їх сотнями.

Серед тих, що опинилися в менській тюрмі і потім загинули по дорозі або в самому Червенському лісі, були люди різних національностей. Наводимо частину тих свідчень, де говориться про українців. Ось цей уривок із свідчень в українському перекладі:

— Скажіть нам, з кого складалася колона в'язнів, що її совєти гнали з менської в'язниці?

— Там були в'язні різних національностей: литовці, естонці, білоруси, багато поляків і в'язні з совєтської частини Білоруси.

— Були там і українці?

— Так, там були й українці. Вони від початку були дуже песимістично настроєні і весь час твердили: „Нас зліквідують". Коли українці довідались, що між в'язнями є декілька католицьких священиків, вони переходили з ряду в ряд так, щоб бути з ними разом, і находу сповідалися і діставали розгрішення.

— Все це сталося в червні?

— Так, 26-го червня 1941-го року. Під вечір в'язні почали просити їсти, бо вже не всилі були йти. Енкаведисти обіцяли, що десь опівночі всі матимуть обід. Один з українців, що йшов із нами, сказав: „Я знаю, що то буде за обід. Кривава юшка для катів". Він був певен, що нас зліквідують.

В містечку Червені кримінальників відокремили від політичних в'язнів і випустили на волю. А політичні в'язні всіх національностей — литовці, естонці, українці, білоруси, поляки й інші лишилися під охороною енкаведистів. Ми рушили в дорогу.

Іти було тяжко, бо тією самою дорогою йшли і їхали червоноармійці, що тікали вглиб країни, а також цивільні втікачі з візками. Енкаведисти ніяк не могли постріляти нас на цій дорозі. Аж десь опівночі нам наказали спинитися — і по нас відкрили вогонь з кулеметів...

— Як же ви врятувалися?

— В'язні бачили, що однаково надходить смерть, і кинулися врозтіч. Ми з братом побігли теж. На нас стріляли, і брата поранило в руку. Ми впали в невеличку яму вже на узліссі. На щастя, енкаведисти так поспішали, що не побігли за нами, а тільки добивали тих, хто упав на дорозі. Здебільшого, вони розсікали їх череп саперськими лопатками. Тут над'їхало кілька автомашин, що везли хворих і виснажених в'язнів, які вже не могли йти. Серед них були й жінки з дітьми. Енкаведисти кулеметами постріляли їх, повикидали їхні трупи з машини, самі посідали на машини і втекли... Тоді ми з братом побачили, що Бог врятував нас. Але ми ховались ще дванадцять днів, аж поки не довідались, що вже жадного совєтчика не лишилося в Литві. Тоді повернулись додому. По дорозі раз-у-раз знаходили трупи наших товаришів недолі, що лежали вздовж шляху, пристрелені енкаведистами.

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

В Канаді

КАТЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА ТОРОНТІ

В неділю, 22-го листопада ц. р. почалася в Торонті в Онтаріо кампанія за придбання фондів на відкриття Катедри Українознавства при університеті в Торонті. Потреба цієї наукової установи, яка завершуватиме всі здобутки українського духа та рук у Канаді, така очевидна, що доказувати її зайво.

Зусилля закріпити Катедру Українознавства в Торонті, яка служила б Українській Правді, і творенню українських інтелектуальних кадрів — це один відтинок Великого Змагу.

В НОРВЕҐІЇ

ХВОРІ УКРАЇНЦІ В НОРВЕЗЬКІЙ САНАТОРІЇ

Еґра — це одна з санаторій Норвеґії, де находиться найбільше число хворих українців (5). Це молоді люди у віці від 20—30 років, яких нещасна доля відорвала від нормального життя, науки і суспільної праці. Всі вони вже віддавна хворі на легені і перейшли багато лічниць в Німеччині. Перед двома роками пощастило їм переселитися до цієї гостинної країни, де найшли кращу санітарно-соціяльну опіку та взагалі кращі життєві умовини.

Всі хворі мають тут змогу в трьох кімнатах-робітнях вивчати практичний фах, як різьбарство, кравецтво, плетення вазонкових кошиків і шкуряні вироби. Це дає можливість на скромний заробіток.

В Італії

АРХИЄП. ІВАН БУЧКО НА ОСТРОВІ МАЛЬТА

Зараз по проголошенні енцикліки Папи Пія XII. „Орієнталес Еклезіяс" почався на острові Мальті т. зв. „Хрестоносний Похід Молитов" за переслідувану церкву в країнах під комуністичним режимом. Цей похід закінчився 25-го жовтня ц. р. і з того приводу місцевий архиєпископ запросив архиєп. І. Бучка, який по офіціяльним привітанні в архиєпископській палаті і по відвідинах місцевої грецької церкви, відправив чергового дня в катедрі св. Йоана архиєрейську Літургію при участі грецького хору. По обіді того ж дня відбулася релігійна маніфестація з походом вулицями міста, а чергового дня архиєп. І. Бучко відправив Службу Божу в грецькій церкві.

В Німеччині

НІМЕЦЬКО - УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО В МЮНХЕНІ

Німецько - українське Товариство в Мюнхені розпочало свій новий сезон діяльности вдалою імпрезою, що була рівночасно відзначенням 700-літнього ювілею міста Львова. Програма вечірки, що відбулась 7 листопада 1953 року в одній з найбільших відчитових заль Дойтшес Музеум, включила лише вступну загальну доповідь та один реферат з ілюстраціями про місто Львів, особливо ж про український Львів.

Перший реферат виголосив німецький журналіст Карль Шпрінґер, другий український науковець маляр д-р М. Гоцій.

В Бразилії

ПРОМОВА ГУБЕРНАТОРА ПАРАНИ НА УКРАЇНСЬКОМУ КОНЦЕРТІ

Губернатор бразилійської провінції Парани промовляв на українському концерті з приводу сторічного існування цієї провінції. Ось уривки з його промови.

„На закінчення цих Святкових Зборів Українсько - Бразилійського Комітету для вшанування сторіччя Парани, хочу, як Губернатор естадо, подякувати за вклад українців у святкування сторіччя нашої дорогої паранської провінції, подякувати за співпрацю, яку, більше як 60 років, українці приносили для Парани. Дійсно, подавляюча більшість української спільноти і її нащадків у Бразилії поселена в нашому естадо. Тим і надає вона характеристичний вигляд Парані, внутрі Бразилії, збагачуючи наш бразилійський вираз культурними елементами з України.

Ті европейські люди, карані всіми політичними нещастями, всім ідеологічним непорозумінням, всякими гіркостями та розбіжностями; ті люди, що переїжджають Атлантик шукати нової Батьківщини, находять тут, у Бразилії, Батьківщину майбутнього, Батьківщину своїх дітей, Батьківщину, де існує неоцінене добро, нерозлучне від особовости людини: — свобода.

Бразилія це країна свободи, Батьківщина тих, хто їй служить щиро й вірно, кохаючи водночас і шануючи своє походження, симпатизуючи тій частині Европи, звідки приїхали.

Можете зберігати ту вірність і прихильність, плекаючи також вірність цій великій Батьківщині Бразилії, яка буде змістом світу майбутнього, куди прибувають, спрагнені наче в пошукуванні нового раю, народи з земель нищених і втомлених століттями.

Це похвальне, щоб ця група, зберігаючи повну вірність Бразилійській Батьківщині, яка є батьківщиною їхніх дітей, теж зберігала вірність своєму українському походженню. Нема конфлікту між цими двома вірностями. Одна, це вірність українському походженню, українському життю-буттю, великим і давнім традиціям тієї частини Европи, яку називаємо шпихлірем Европи, а яку спустошено політичними режимами, що понижують людську гідність. Це вірність у почуваннях, це глибока прихильність (симпатія), яку маємо моральний обов'язок зберігати зглядом наших предків. Нема суперечности між цією вірністю, яку в цій хвилині виявляєте і вірністю великій бразилійській батьківщині, що в цьому вшануванні сторіччя Парани також проголошуєте.

Губернатор Парани вітає вас. Він признає ваш вклад у розвиток Парани і Бразилії. Губернатор запевняє вас, що вірить вашому патріотизмові і що ви є такі добрі бразилійці, як ті, що є найліпшими. Ви приносите в бразілійське буття щось нове, збагачуєте бразилійську цивілізацію новими питоменностями, надаючи місцевому видові паранської провінції свою властиву закраску.

Губернатор Парани, дякуючи вам за ваш вклад у розвиток естадо впродовж більше як 60 років, за вашу щиру співпрацю у святкуваннях нашого столітнього Ювілею, бажає сказати, що наша велика Батьківщина сподіється від усіх вас такого зусилля.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою)

УКРАЇНЦІ НА НАРАДАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ У ФИЛАДЕЛФІЇ

Крайовий Комітет Демократичної партії відбув нараду своїх організацій у надатлянтійських стейтів, у днях 11, 12 і 13 грудня ц. р. у Филаделфії. З цієї нагоди відбулась там також нарада відділу національностей Демократичної партії. Від української секції був присутній Антін Батюк із Скрентону, як голова української демократичної організації на Пенсилвенію, і Володимир Стець, як голова української організації демократів у Ню Йорку. Були також приявні Юрій Волинець і Іван Барстон, заступники нюйоркської організації демократів.

На сходинах відділу національностей промовляли голова Крайового Комітету Демократичної партії Стівен Мічел, нововибраний губернатор з Ню Джерзі Роберт Мейнер, конґресмен з Огайо Майкл Кірван, Аверел Гарріман з Ню Йорку й інші визначні демократичні діячі. Промовці підкреслювали важливу ролю, що її відіграли різні національності в ЗДА в попередніх виборах. Востаннє вони дали себе пізнати у виборах в 6 дистрикті стейту Ню Джерзі, де вперше в американській історії вибрано демократа до Конґресу. Обговорювано Конґресові вибори в 1954 році і згадутано про президентські вибори в 1956 р. У виборах до сенату в 1954 році 22 сенатори демократи і 13 республіканців стануть до перевибору. Демократи, маючи тепер у сенаті більшість одного голосу (48 на 47, при 1 незалежному сенаторі) і тому вони вже тепер приготовляються, щоб при найближчих виборах поширити ту свою більшість, як також до того, щоб у президентських виборах в 1956 році вибрати знову свого президента.

З'ЇЗД ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

В Києві відбувся з'їзд правління Спілки радянських письменників України. Цей з'їзд присвячено обговоренню сучасної української драматичної творчости.

„У виступах О. Корнійчука, К. Симонова, В. Лавреньова, Я. Баша, В. Піменова, Є. Суркова, А. Григуліса, О. Левади, И. Кисельова, Г. Плоткіна, Л. Старникевич порушувався ряд творчих питань, підкреслювалась необхідність підвищення майстерности драматургів, їх більш близького й глибокого знайомства з життям, вказувалось на недостатню увагу правління СРПУ до питань розвитку драматургії. Письменники й драматурги В. Минко, О. Ільченко, М. Рудницький у своїх виступах відмічали, що досі основним недоліком драматургії є відсутність в ній глибоких художніх узагальнень та однобоке зображення дійсности, відхід в п'єсах від гострих життєвих конфліктів, трафаретність у трактовці характерів, бідність мови."

Давай „неоднобоке зображення дійсности" і одночасно виказуй „глибоке знайомство з життям" — це значить рішайся на те, щоб згинути так, як пропав найбільший український драматург нашої доби — Микола Куліш. Малюй „гострі життєві конфлікти" — це значить показуй у правдивому дзеркалі совєтські умови життя. Якби навіть якийсь драматург і відважився написати таку п'єсу, то її ніхто не надрукував би і жадний театр її не виставив би.

З ГОЛОСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

ПРО КРИЗУ В ДЕРЖАВНОМУ ЦЕНТРІ УНР

„Новий Шлях", Вінніпеґ, ч. 87 з 9 ц. м., у передовій статті „Не такого демократизму нам треба" займається сучасною критикою в закордонному українському Державному Центрі, при чому пояснює, чому саме впродовж кількох місяців не обсаджено постів голови УНРади (після смерти проф. Б. Іваницького) ані голови Виконного Органу (після смерти д-ра Ст. Барана).

„Де ж закопана собака"? Коли відкинути всякі „гарні слівечка", „дипломатичні папірці" і „димові заслони", то причина — в нетерпимості, нетолеранції і недемократичності партій, які і у своїй назві, і на язиках своїх представників мають постійно слово „демократія". Найцікавіше в тому всьому, що приходять на увагу чисельно найменші партії, а така соціялістична партія звелася буквально до кільканадцятьох осіб, „останніх могіканів". Але що менше число, то більші претенсії! І не тільки претенсії.

„Новий Шлях", орган зближений до ОУН, уважає найбільшим лихом УНРади її паритетний принцип у відношенні до всіх її членів і те, що саме націоналістичні організації опинилися „в становищі попелюшки", як ОУН, або взагалі поза УНРадою (ОУНР і УГВР). Стаття закидає нетолеранцію членам УНРади, хоч чисельно найслабшим проте з найбільшими — за твердженням статті — амбіціями:

Навіть тепер, коли їх представники повмирали на цих керівних постах і їх місця опорожнені, вони вважають, щоб їх ніхто не обсаджував, коли не можуть вони їх обсадити, а вже раз на завжди виключають націоналістів. Представники цих „демократичних" (на словах) фракцій відкрито заявляють, що „члени ОУН не можуть бути на становищі голови ВО УНРади, бо ідеологічно і тактично вони різняться від інших фракцій!" Отже не тому не можуть бути, що, наприклад, не мають відповідних кандидатів або що не мають ніякого значення в українськім політичнім житті чи з і нших подібних причин, а тільки тому, що ідеологічно і тактично різняться від інших фракцій!

Коли підносимо ці справи, то не тому, що нам іде про ці чи інші особи, або і про ОУН, чи про інші політичні групи, а іде про принципи, про недемократичний принцип, що його обстоюють „демократичні" групи. Це так якби соціяліст Атлі і його партія взагалі виключали можливість перебрання влади Черчилем і то тільки тому, що консерватисти „ідеологічно і тактично різняться від інших фракцій".

Такі то закуліси теперішньої кризи в УНРаді.

ПЕРШИЙ ПЛУГАТОР НА УКРАЇНСЬКІЙ НИВІ В КАНАДІ

„Канадійський Фармер", Вінніпеґ, Канада, видав своє 48 число з 30 листопада ц. р. в 50-річчя свого існування. У передовій статті п. з. „В 50-ліття Першого Плугатора на Українській Народній Ниві в Канаді" її автор, Тома Томашевський описує початки, як постала взагалі українська громада в Канаді і як зродилась ідея заснування „Українського Фармера".

„...Скільки могло вже бути нашого народу в Канаді в 1903 році, який є роком народження нашого часопису, — точного, або приблизно точного числа, без провірення цього в статистичнім бюрі, годі визначити. Але коли брати під увагу, що 103 рік був уже дванадцятим роком від часу коли на канадійську землю ступили своїми ногами два перші наші іміґранти, Іван Пилипів і Василь Єленяк, вслід за котрими почали прибувати сюди наші люди з Галичини і Буковини по кілька тисяч кожного року, то можна сміло припускати, що тоді могло бути 50—60 тисяч наших іміґрантів у Канаді, якщо не більше. Поселювалися наші люди в трьох степових провінціях — Манітобі, Саскачевані й Алберті, головно в північних частинах цих провінцій, де починали, в новім краю, нове життя...

„І хоч не є це ніякою тайною, що оснування часопису матеріяльно піддержали „неукраїнці", то моральна сторона часопису була все українська, його редакторами були добрі й щирі українці, ніколи не йшли проти українських інтересів, тому й годі недоцінити його заслуг на українській народній ниві, на якій він був першим плугатором, і орав її тоді, коли вона була ще твердою цілиною, як твердою цілиною були тоді широкі степи канадійських степів.

Орав Канадійський Фармер цю тверду цілину, скибу за скибою, сіяв зерно науки, що своїми проміннями освічувала шлях до кращої будуччини українського народу на цій землі, і за його щиру і вірну працю на тій ниві сьогодні, з приводу пятьдесять-літнього ювілею, на знак признання його заслуг, годиться висловити щирий привіт — Честь і Слава Йому!"

П'ЯТИРІЧНИЙ ПЕРІОД ПРАЦІ

„Гомін України", Торонто, Канада, присвячує своє 50 число з 15 грудня ц. р. 5 роковинам свого існування. У статті М. Сосновського „Вчора і сьогодні" передана докладно історія постання того часопису з його основниками і співробітниками. Зате у непідписаній редакційній статті „П'ятирічний період праці за нами" потверджено те саме політичне „кредо", з яким основано той часопис і якому він далі залишається вірний. Редакція схоплює цю політичну платформу трьома назвами: „ОУН — УПА — УГВР", які мають свій глибокий політичний зміст. Стаття стверджує:

„Цим наміченим на початку шляхом ми йшли п'ять років. За цей час змінилася дещо й ситуація, в якій ми працюємо. Змінилися теж і наші працівники: відходили одні, приходили інші. Але не змінялися ніколи основні ідейні заложення нашої газети — служба українській визвольній справі"...

ПРОТОКОЛ

з нарад Головного Екзекутивного Комітету У.Н.Союзу, які відбулися дня 17-го грудня 1953, в головній канцелярії У.Н.Союзу, ч. 81-83 Ґренд Ст., Джерзі Сіті, Н. Дж.

На зборах були приявні члени Екзекутиви, а саме: головний предсідник Д. Галичин, заступник головного предсідника О. Лисогір, заступниця головного предсідника Геновефа Жеребняк, головний секретар Г. Герман, і головний касієр Р. Слободян.

Збори відкрив в год. 1:30 пополудні головний предсідник та подав до відома ці справи, які були полагоджені від останніх зборів Екзекутивного Комітету, а опісля предложив справи, що їх треба вирішити на цих зборах. Ці справи були такі:

Купно бондів. Закуплено отсі бонди:

Mountain States Power Co., 1st Mtge Bonds, за	$50,700.00
Kansas Gas & Electric Co., 1st Mtge Bonds, 3⅝% за	25,531.25
Niagara Mohawk Power Corp. Gen. Mtge Bonds, 3¼% за	25,156.25
Public Service Electric & Gas Co., 1st & Refd. Mtge Bonds, 3¼% за	25,335.00
Minnesota Power & Light Co., 1st Mtge Bonds, 3⅝% за	88,400.00
New Jersey Turnpike Authority, Second Series, 3⅜% за	49,750.00
U.S. Treasury Bonds, 2¾% за	80,000.00
Long Island Lighting Co., 1st Mtge Ser. "F", 3½% за	50,464.50
Tennessee Gas Transmission Co., 1st Mtge Pipe Bonds, 4% за	25,344.75
Hydro-Electric Power Commission of Ontario, 4% за	39,900.00
Utah Power & Light Co., 1st Mtge Bonds, 3½% за	51,375.00
Appalachian Electric Power Co., 1st Mtge Bonds, 3½% за	90,310.00

Відкликані бонди. Одержано за отсі відкликані бонди:

Borough of South River, N.J.	15,000.00
Province of New Brunswick, Canada, Series "RK"	3,000.00

Продажа бондів. Одержано за отсі спродані бонди:

U.S. Treasury Bonds, 3¼%	208,031.25
U.S. Treasury Bonds, 2¾%	81,040.00

Морґеджі. Уділено морґеджі:

Mykyta Hulnyk, Rahway, N.J.	6,000.00
Ukrainian National Home of New York City	45,000.00

Організаційні справи. Розглянено справу відділів довгуючих до Каси У.Н.Союзу і поручено головному секретареві повідомити про те згадані відділи, та пригадати їм, що коли залеглі вкладки і належитості не будуть сплачені, то дані відділи не будуть управнені до вибору делеґатів на конвенцію.

Ухвалено проголосити, що зголошення на літні курси українознавства на „Союзівці" будеться приймати впродовж місяців: січень, лютий і березень.

Головний секретар предложив виготовлене ним повідомлення в справі двадцять третьої конвенції У.Н.Союзу, яка має відбутись у Вашинґтоні, Д.К., почнаючи від 31-го травня 1954 року. Рішено, щоб проголосити це повідомлення в офіційному органі Союзу „Свободі" в перших днях січня.

На цьому вичерпано програму нарад, а головний предсідник закрив збори в год. 5:00 пополудні.

Г. Герман, гол. секр. У. Н. Союзу.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСоюзу!

НІОДНА КУЛЬТУРНА ЛЮДИНА НЕ МОЖЕ ОБІЙТИСЬ БЕЗ РІДНОГО ЩОДЕННИКА

Звернення Головної Редакції „Енциклопедії Українознавства"

Закінчивши в 1952 р. першу, загальну частину „Енциклопедії Українознавства", Редакція під проводом проф. д-ра В. Кубійовича готує тепер другу, гаслову, частину „Енциклопедії Українознавства", де матеріял буде поданий у вигляді словника.

В ході редакційної праці складено орієнтаційний каталог з понад 17,000 українознавчих гасел, який, постійно поповнюючись, має досягти 20,000 гасел. За пляном Редакції „Енциклопедія Українознавства" обійматиме в чотирьох томах 100 аркушів друку, себто 1,600 стор. великого формату (з них 100 стор. припадає на малюнки, карти й діяграми).

На еміграції, на жаль, бракує багатьох матеріялів, які стосуються до Центральних і Східних Земель; щодо решти української території так само бракує багатьох відомостей за період від 1939 р. Зокрема бракує даних про визначних осіб, які стали жертвами терору різних окупантів в останнє двадцятиріччя. Редакція свідома того, що тільки за допомогою великого числа співробітників, і то не лише науковців-фахівців з різних ділянок знання, але й з ширших кіл громадянства, можна зібрати імена, факти й дати, які досі ніде не були зафіксовані, й цим врятувати їх від забуття.

Користаючи з уже ділом доведеної прихильності української преси до нашої роботи, Редакція „Енциклопедії Українознавства" сподівається і надалі не раз цим шляхом звертатися до суспільности з проханням допомоги відповідями на конкретні запитання.

Редакція певна того, що кожен, кому не байдужа справа збереження українського минулого й сучасного, відгукнеться на цей заклик і подасть інформації, які, можливо, тільки йому відомі.

Просимо надсилати відомості про громадських діячів, священиків, службовиків і церковних діячів, науковців, працівників народного господарства, зокрема кооператорів, правників, інженерів, агрономів, лікарів, діячів освіти, літератури й мистецтва, що за останнє двадцятиліття визначалися в різних ділянках і стали жертвами терору.

Не так само цікавлять дати смертей визначних людей, що припадають на цей період.

Ми просимо також подавати дати народження видатних у різних ділянках людей, що й нині працюють на батьківщині або на еміграції. Зокрема з таким проханням ми звертаємося до наших земляків — добрих знайомих чи родичів видатних науковців і діячів мистецького світу.

Схема відповідей дуже проста — важливо тільки в наших спільних інтересах дбати за максимальну точність:

Прізвище, ім'я (якщо можна, то й ім'я батька), дата народження й смерти (або — дати невідомі, або — засланий в..., році); фах, місце і рід конкретної роботи; якщо це автор друкованих праць — назви найважливіших із них по змозі з датами появи (можуть бути ще окремі зауваження — псевдоніми їх тощо). Відповіді просимо надсилати на адресу:

Societe Scientifique Sevcenko
27, rue des Bauves, Sarcelles, (S. & O.)
France

Сподіваємося на ласкаву допомогу від Українського Громадянства

Головний Редактор „Енциклопедії Українознавства"
проф. д-р Володимир Кубійович.

Тривожні дні Відня
(Закінчення зі стор. 2)

їзд. Евакуацію керувала австрійська комісія, відступаючи деяку кількість місць і німцям. Проворні люди подбали, щоб запис на евакуацію переходив тільки через їх руки. Встановлено навіть досить поважну суму за карток. Чи частину цих грошей діставали члени комісії, чи всі вони залишалися в кишені посередників — сказати не можу.

Нарешті й мені вдалося дістатися на транспорт. Я випродав усі зайві речі та харчові картки й раннім ранком прибув на товарову стацію. Довжелезний ешелон уже стояв на рейках. Безліч вантажних вагонів із речами й людьми злилися коло рампи. Нікого не пускають до поїзду, поки не перейде реєстраційної перевірки та дезинфекції. А тут перед будинком комісії незлічена юрба людей. На щастя, з маленькими дітьми пускають перших. Ділимося нашими дітьми й дістаємося до столика. Нам дають перепустку. Вантажимося до вагона. Кругом самі чужі люди. Але допомагають. Маємо доволі місця. Розташовуємося на клунках на підлозі. Серця б'ють нам неспокійно. Лякає чутка, що може прийти совєтська контроля. Кажуть також, що поки переїдемо совєтську зону, большевики можуть зробити „штихпробу", тобто вибрати якийсь вагон і перевірити, чи не їдуть у ньому їхні громадяни. Перед виїздом перевіряє ще документи австрійська кримінальна поліція, чи не їде хтось нелегально. А в мене в документі написано, що я — українець. З тривожним серцем подаю свою університетську виказку, де вписане тільки прізвище. Одначе поліціянта цікавить тільки, чи прізвище на квитку згідне з прізвищем у виказці. Вагони запечатують. Поїзд рушає. З нами їде ескорта американських МП. Через совєтську зону переїжджаємо, не затримуючись. Перший постій у Лінцу. Дозволяють вийти з вагонів, дітям молока. Вночі знову затримка. Червоний Хрест частує нас м'ясною зупою, хлібом і кавою. На другий день коло полудня ми вже на граничній стації Австрія-Баварія. Але тут починається вже інша сторінка нашого скитання.

Кінець.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ВЕЛЛЕМ, ПА. — Річні збори С-ва ім. О. Басараб відд. 47 відбудуться в неділю, 3. січня 1954 р., о год. 3-ій пополуд., в церковній залі. Просимо всіх членів прибути і послухати звіт з 1953 року та вибрати новий уряд на 1954 рік. — М. Заблоцька, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Т-во Запорозька Січ відд. 342 повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться 1-шого січня 1954 р., о год. 10-ій рано в церковній залі. Проситься прийти на час. — Г. Волянський, предс., Н. Кіра, кас.; І. Маркович, секр.

ЙОНҐСТАВН, О. — Т-во ім. О. Басараб відд. 348 подає до відома всім членам, що річні збори відбудуться в неділю, 3-го січня 1954 р., о год. 2:30 попол., в церковній залі, 525 W. Rayen Ave. Проситься всіх членів явитись бо буде звіт за рік 1953 та вибір уряду на рік 1954 та багато других справ до вирішення. — К. Бурий, предс.; Н. Стахура, кас.; М. Періг, секр.

ЛЕЙКВУД, О. — Бр. Сош. св. Духа відд. 108 буде мати річні збори у неділю, 3. січня 1954 р., о год. 2. попол., в домі секретаря під ч. 2169 Bunts Rd. Проситься членів прийти і вислухати звіт уряду і вибрати нових урядників. — М. Сіліко, секр.

КНИЖКИ І ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА!

СТІННІ КАЛЕНДАРІ НА 1954 Р.
Релігійні і світські з американським і українським календаріом.
Ціна 35 центів з оплатою.
Замовляйте в
SVOBODA
83 Grand Street,
Jersey City 3, N. J.

УВАГА! УВАГА!
Вже вийшла в світ нова п'єса сучасного драматурга
П. САВЧУКА:
„СОН МАТЕРІ"
— трагедія на чотири дії.
Ціна 50 центів.
Крім цієї п'єси можна набути ще: „Дзен і любов" — 50 цент., „Облога замку" — 50 цент., „УПА в Карпатах" — 65 цент. та „Чотирьох з мільйонів" — 75 цент. за примірник. Замовлення слати на:
"SVOBODA"
P. O. Box 346,
Jersey City 3, N. J., або
W. MYCHAJLOWCZ,
383 Grand St., Jersey City, N. J.

Посмертні Згадки

МИХАЙЛО П. ТЕРЛЕЦЬКИЙ, довголітній член і був. предсідник 190 відд. УНСоюзу в Йонґставн, О., помер 9. листопада 1953. Походив зі села Росохи, пов. Старий Самбір, Україна. Полишив в смутку дружину Варвару і 7 синів і внуків. — В. Й. П.!
І. Кравець, секр.

МИХАЙЛО ГУРНЯК, член Т-ва Запорозька Січ, відд. 155, в Перт Амбой, Н. Дж., помер 15. грудня 1953 р. в 63 році життя. До УНСоюзу вступив 1938 р. Родився в селі Семовичі, пов. Сянок, Галичина. Полишив в смутку дружину Катерину, 2 синів Івана і Володимира, 4 доньки Марію, Йосифину, Олену, Стасю і брата Івана. Похорон відбувся 19. грудня з погребового заведення до гр.-катол. церкви. Похоронено на гр.-катол. цвинтарі в Перт Амбой, Н. Дж. — В. Й. П.!
М. Чумер, секр.

АГАФІЯ КУЛИЧ, членкиня 143 відділу УНСоюзу в Грейт Медовс, Н. Дж., померла 24-го грудня 1953 р. Покійна родилася 1890 р. До Союзу вступила 1937 р. Полишила в смутку мужа Иосифа, доньку Марію і 2 внуків. Похорон відбувся 28. грудня на Pequest Cemetery, Great Meadows, N. J. — В. Й. П.!
А. Левонук.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК
НА СВ. МИКОЛАЯ І ПІД ЯЛИНКУ
нашим Діточкам — це КНИЖКИ, що їх дістанете у книгарні „Свободи":

Братя Моуглі — Р. Кіплінг	$ .60
Бриско, Гуска і Лисичка — М. Підгірянка — Е. Козак	$ .30
Борці за правду — історичне оповідання для молоді. А. Кащенко	$ .45
Для малят про звірят — ілюстрований збірник для дошкілят	$ .60
З Дніпра на Дунай — оповідання для молоді — А. Кащенко	$ .40
Зима — збірник оповідань і віршів	$ .50
Зрізаний зимовик — байка — Д. Соловій	$ .25
Казки — І. Франко	$ .50
Казка слава — А. Лотоцький	$1.00
Листочки-Платочки — упорядкувала М. Юркевич	$ .60
Літо — збірник оповідань і віршів	$ .50
Лис Микита — І. Франко	$ .70
Медовий Телесик — віршована казка — Р. Завадович	$ .35
Напад на Січ — Д. Мордовець	$ .75
Осінь — М. Юркевич	$ .40
От так казки — Р. Кіплінг — переказав Ю. Сірий	$ .75
От собі строфки — Р. Кіплінг	$ .35
Перепілка — Р. Завадович	$ .35
Під Корсунем — оповідання для молоді — А. Кащенко	$ .25
Подорож Гулівера до велинанів	$ .15
Принц качурина — цікаве оповідання з малюнками	$ .15
Про горобця славного молодця — Ю. Сірий	$ .25
Софка-Штукарка — Р. Завадович	$ .40
Світова мандрівка колі — Ю. Сірий	$ .15
Старий горобець — Д. Малин-Сібіряк	$ .20
Тисяча й одна ніч — арабські оповідання	$ .75
Увеседенечки — В. Чапленко	$ .30
Три оповідання з малюнками — Д. Малин-Сібіряк	$ .40
У Дружньому колі — оповідання і вірші — В. Данилович	$ .45
Українські народні казки — М. Лукіянович	$1.25
Українські народні казки — упорядкувала О. Іваненко	$2.00
У нетрях Копет-Дагу — повість для молоді — В. Чапленко	$ .50

Замовлення враз із належністю слати на адресу:
"SVOBODA"
P. O. Box 346, Jersey City 3, N. J.

Ділюся з Усіми Друзями та Знайомими сумною вісткою, що в понеділок, 28. грудня 1953, упокоївся в Бозі після довгої недуги заосмотрений Найсвятішими Тайнами мій Найдорожчий Батько

бл. п. Григорій К. Полтавченко,

сотник Армії УНР, учасник обох Зимових Походів. ПАНАХИДА відбудеться в п'ятницю, 1. січня 1954, в 8-ій год. веч. в каплиці Похоронного Заведення Петра Яреми при 129 Іст 7-ма вул.
ПОХОРОН відбудеться в суботу, дня 2. січня 1954, о год. 9:30 рано із Святотроїцької Української Православної Автокефальної Церкви при 267 — 4-та Евню (між 21 і 22 вул.) в Ню Йорку.
Дочка ГАЛИНА.

